

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἑννάτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἀθῆναις φρ. 10, ἰν ταῖς ἱπαρχίαις φρ. 12, ἰν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτησται.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

22 Ἰουνίου 1880

Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ
ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

A. Metaxas

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἑκτορος Μαλδ βραδευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ἐ. Ρ. Ῥαγκαβῆ].

Συνέχεια· ἰδί σελ. 372.

Κ'

Κηπουρός.

Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ κυρίου μου ἔμελλε νὰ γίνῃ τὴν ἐπαύριον, καὶ ὁ πατὴρ μοι εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ μ' ὑπάγῃ εἰς τὴν κηδεῖαν.

Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον δὲν ἐδυνήθην νὰ ἐγερθῶ, διότι τὴν νύκτα εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ, ὅστις ἤρχισε διὰ ῥίγους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπῆλθε μεγάλη θερμὴ. Μοι ἐφαίνετο ὅτι εἶχον φωτίαν ἐντὸς εἰς τὸ στήθος, καὶ ὅτι ἤμην ἄρρωστος καθὼς ὁ Καρδούλης μετὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ὅταν ἔμεινεν εἰς τὸ δένδρον καὶ τὴν χιόνα.

Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι εἶχον ἰσχυρὰν φλόγωσιν τοῦ στήθους, προσελθοῦσαν ἐκ τοῦ ψυχους τῆς νυκτὸς καθ' ἣν ἀπέθανεν ὁ δυστυχὴς κύριός μου.

Ἡ φλόγωσις ὅμως αὕτη τοῦ στήθους μοι ἔδωκε τὸ μέτρον τῆς ἀγαθότητος τῆς οἰκογενείας Ἀκίνου, καὶ πρὸ πάντων τῶν προτερημάτων καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῆς Στεφανῆς.

Ἄν καὶ αἱ πτωχαὶ οἰκογένειαι σπανίως θέλουν νὰ καλοῦν ἰατροὺς, ἀλλὰ τόσον βιαία καὶ φοβερά ἐπῆλθεν ἡ ἀσθένειά μου, ὥστε δι' ἐμὲ ἔγινεν ἐξαίρεσις· εἰς τὸν κανόνα τοῦτον, ὃν ἐπιβάλλει ἡ φύσις καὶ ἡ συνήθεια. Ὁ ἰατρός, προσκληθεὶς, δὲν ἐχρειάσθη μακρὰν ἐξέτασιν καὶ ἐμπεριστατωμένην διήγησιν ὅπως διαγνώσῃ τίς ἦτον ἡ ἄρρωστίά μου, καὶ ἀμέσως εἶπεν, ὅτι πρέπει νὰ μὲ φέρουν εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Τοῦτο ἦτο βεβαίως τὸ ἀπλούστερον καὶ τὸ εὐκολώτερον. Ἀλλ' ὁ πατὴρ δὲν ἐπεδοκίμασε τὴν γνώμην ταύτην.

— Ἀφ' οὗ ἤλθε καὶ ἔπρεσεν, εἶπεν, εἰς τὴν θύραν μας καὶ ὅχι εἰς τὴν θύραν τοῦ νοσοκομείου, ἀπόδειξις ὅτι τῆς μοίρας μας εἶναι ἡμεῖς νὰ τὸν κρατήσωμεν.

Ὁ ἰατρός κατεπολέμησε διὰ παντοίων καλῶν λόγων τὸν μοιροδόξον τοῦτον συλλογισμόν, ἀλλὰ δὲν κατίσχυσεν. Ἐπρεπε νὰ μὲ κρατήσουν, καὶ μὲ ἐκράτησαν.

Εἰς ὅλας δὲ τὰς ἀσχολίας τῆς ἡ Στεφανῆ προσέθηκε καὶ τὴν τῆς νοσοκόμου, καὶ μ' ἐπεμελεῖτο μετὰ πολλῆς ἡμερότητος, μεθοδικῶς, ὡς ἂν ἦτον ἐκ τοῦ σώματος τῶν ἀγαθοεργῶν καλοεργῶν, καὶ ποτὲ οὔτε δυσἀρέσκειάν τινα ἐδείκνυν οὔτε τι ἐλθισμόν. Ὅταν ἠναγκάζετο νὰ μὲ ἀφήνῃ διὰ τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας, τότε τὴν ἀντικαθίστα ἡ Λίτσα, καὶ πολλάκις, ἐν μέσῳ τοῦ πυρετοῦ μου, εἶδον ταύτην εἰς τοὺς πόδας τῆς κλίνης μου, στηρίζουσιν ἐπ' ἐμοῦ ἀνυσύχους τοὺς μεγάλους τῆς ὀφθαλμοῦς. Ἐν τῇ ταραχῇ τοῦ περπατοῦντος νοός μου τὴν ἐξελάμβανον ὡς τὸν φύλακα ἄγγελόν μου, καὶ τῇ ὠμίλουν ὡς θὰ ὠμίλουν πρὸς ἄγγελον, λέγων εἰς αὐτὴν τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς ἐπιθυμίας μου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνήθισα νὰ τὴν θεωρῶ, ἀκουσίως, ὡς ἰδανικόν τι ὃν, περιβεβλημένον στέφανον φωτός, καὶ ν' ἀπορῶ ἐνίοτε πῶς ζῇ τὴν συνήθη ζωὴν μας, ἐν ᾧ περιέμενον νὰ τὴν ἰδῶ ν' ἀνοίξῃ μεγάλα λευκὰ πτερὰ καὶ νὰ πετάξῃ πρὸς οὐρανόν.

Ἡ ἀσθένειά μου ὑπῆρξε μακρὰ καὶ βαρεῖα, καὶ εἶχεν ὑποτροπὰς, πρὸς ἃς καὶ συγγενεῖς θεοὶ ἀπνύδων, ἀλλ' αἵτινες δὲν ἐξήντησαν τῆς Στεφανῆς οὔτε τὴν ὑπομονὴν οὔτε τὴν ἀφοσίωσιν. Πολλὰς νύκτας ἠναγκάζετο ὁ εἰς ἡ ὁ ἄλλος ν' ἀγρυπνῇ πλησίον μου, διότι εἶχον τὸ στήθος προσβεβλημένον, καὶ ἐνίοτε μοι ἤρχετο ὡς ν' ἀποπνιγῶ. Τότε δὲ ὁ Ἀλέξης καὶ ὁ Βενιαμὴν ἤρχοντο καὶ ἔμενον ἐναλλὰξ παρὰ τὴν κλίνην μου. Τέλος ἐπῆλθεν ἀνάρρωσις· ἀλλ' ὡς ἡ ἀσθένεια, ἦτον καὶ αὐτὴ μακρὰ, εἶχε διαλείψεις, καὶ ἀνάγκη ἦτον νὰ περιμείνω τὴν ἀνοίξιν καὶ νὰ πρασινίσουν οἱ ἀγροὶ τῆς Παροβήκης πρὶν ἐξέλθω τῆς οἰκίας.

Τότε ἡ Λίτσα, ἥτις δὲν εἰργάζετο, ἔλαβε τὴν θέσιν τῆς Στεφανῆς, καὶ ἐκείνη μὲ περιεῖχεν εἰς τὰς ὄχθας τῆς Βισύρας. Περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὅταν ἦτον θερμὸς ὁ ἥλιος, ἀνεχωροῦμεν κρατούμενοι ἐκ τῆς χειρὸς, καὶ ἐπηγαίνομεν βραδέως, ἔχοντες τὸν Κάππην κατόπιν μας. Γλυκεῖα καὶ ὠραία ὑπῆρξεν ἡ ἀνοίξις τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἡ τοῦλάχιστον διετήρησα γλυκεῖαν αὐτῆς καὶ ὠραίαν ἐνθύμησιν, ὅπερ τὸ ἴδιον.

Ὀλίγον γνωστὴ εἶναι εἰς τοὺς Παρισινοὺς ἡ συ-

νοικία ή εκτεινομένη από τοῦ Λευκοῦ οἴκου εἰς τὴν Παρθήνην. Ἡζύρουν μόνον συγκεχυμένως ὅτι ἐκεῖ που ὑπάρχει μικρά τις κοιλιάς· ἐπειδὴ ὁ μὲν οὐκ ἐξέστην ἀπὸ τῆς ποταμὸς εἶναι ἡ Βισύρα, λέγεται καὶ πιστεύεται ὅτι ἡ κοιλιάς αὕτη εἶναι μία τῶν ἀκαθάρτων τέρων καὶ ἀηδεστέρων ὄλων τῶν περιχώρων τῆς πρωτευούσης· ἀλλ' οὕτω δὲν ἔχει, καὶ ἡ θέσις εἶναι καλητέρα τῆς φήμης τῆς. Ἡ Βισύρα, ἐκτεταμένη συνήθως ἐκ τῆς κατὰστάσεως, εἰς ἣν τὴν κατάντησεν ἡ βιομηχανία τοῦ προαστείου Ἀγίου Μαρκέλου, καὶ ὅχι ἐκ τοῦ ὅτι φυσικῶς εἶναι εἰς Βεβρίερας καὶ εἰς Ρουγγί, ὅστις ἐκεῖ, ἡ καὶ ἐξέρχεται κατὰ τὸν καιρὸν περὶ οὗ ὁμιλῶ, ὑπὸ πυκνὰς αἰγείρους καὶ ἰτέας, καὶ ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τῆς χλοερᾶς πεδία ἐκτείνονται μέχρι λοφίσμων, οὓς κοσμοῦσι κήποι· καὶ ἐπιστῆφουσι κατωκίαι. Κατὰ τὸ ἔαρ τὰ χόρτα εἶναι χλωρὰ καὶ πυκνά, τὸν σμαράγδινον σάπηνα διαστίζουσι τὰ λευκάνθημα, καὶ εἰς τὰς φρουρούσας ἰτέας, εἰς τὰς αἰγείρους, ὧν τοὺς κάλυκας ἐπιχρίει γλοιώδης ῥητίνη, τὰ πτηνὰ, ὁ κόσμος, ὁ περὶ τῆς, ὁ σπίνος, λέγουσι διὰ τῶν ἀσμάτων τῶν ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἀκόμη ἐξοχὴ καὶ δὲν εἶναι ἡ πόλις.

Οὕτως εἶδον τὴν μικρὰν ταύτην κοιλιάδα, ἥτις ὅμως πολὺ ἔκτοτε μετεβλήθη, καὶ ἡ ἐντύπωσις ἦν ἐπ' ἐμὲ ἀπετέλεσεν ἐνεχράχθη καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν μνήμην μου ὡς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν. Ἄν ἦμην ζωγράφος, θὰ σὰς ἐξωγράφουν τὰς αἰγείρους ἐκεῖνας εἰς πυκνὴν σειρὰν, χωρὶς μίαν νὰ λησμονήσω· καὶ τὰς ὀγκώδεις ἰτέας, εἰς ὧν τοὺς κορυφούς, ὅπου ἦσαν σεσηπότες, ἐφύοντο ἀγριοστάφυλα ἀκανθωτά, πρασινίζοντα μέχρι τῶν κορυφῶν αὐτῶν· καὶ τὸ πρηνὲς τῶν ὀγκωμάτων, ὅπου τόσον ὥρατι ἐγλυστῶμεν εἰς τὸν ἕνα πόδα· καὶ τὸν ἄφρον τῶν ὀρεγῶν μετὰ τοῦ ἀνεμομύλου τοῦ καὶ τὴν αὐτὴν τῆς Ἀγίας Ἐλένης, ὅπου πλύστραι περιφέρονται κατὰ σμήνη· καὶ τὰ βυρσοδεψεία, τὰ ῥυπαίνοντα καὶ μυαίνοντα τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ· καὶ τὸ ἀγροκήπιον τῆς Ἀγίας Ἀννης, ὅπου δυστυχῆς παράφρονες καλλιέργουσι τὴν γῆν, καὶ διερχόμενοι πλησίον σας, σὰς προσμεινέον ἡλιθίως, ἔχοντες κρεμαμένους τὰς χεῖρας, τὸ στόμα ἡμιανοιγμένον, καὶ δεικνύοντες τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης, ἐνῶ διαστρέφουσι τὸ πρόσωπον ἀηδῶς.

Εἰς τοὺς περιπάτους ἡμῶν τούτους ἡ Δίττα φυσικῶς τῷ λόγῳ δὲν ὁμιλεῖ· ἀλλὰ, πρᾶγμα παράδοξον, δὲν ἔχομεν ἀνάγκη λῆξεων, ἀντεβλεπόμεθα καὶ τόσον καλῶς ἐννοούμεθα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ὥστε μέχρι τέλους οὐδ' ἐγὼ τῇ ὁμιλίᾳ πλέω.

Τέλος αἱ δυνάμεις μου ἐπανήλθον, καὶ ἦμην ἱκανὸς ν' ἀσχοληθῶ εἰς τοῦ κήπου τὰς ἐργασίας. Περιέμενον δὲ τὴν στιγμὴν ταύτην μετ' ἀνυπομονησίας, διότι ἐπεθύμουν νὰ πρᾶξω διὰ τοὺς ἄλλους, ὅτι οἱ ἄλλοι ἐπραττον δι' ἐμὲ, νὰ ἐργασθῶ δι' αὐτοὺς, καὶ νὰ τοῖς ἀποδώσω, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυ-

νάμεόν μου, ὅ,τι μοὶ εἶχον δώσει. Ποτὲ ὡς τότε δὲν εἶχον ἐργασθῆ· διότι, ὅσον ἐπίπονοι καὶ ἀνεῖναι αἱ μακρὰ ὁδοιπορίαι, δὲν εἶναι ὅμως ἐργασία συνεχῆς, ἀπαιτοῦσα θέλησιν καὶ ἐπιμέλειαν· ἀλλὰ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἦμην ἱκανὸς νὰ ἐργασθῶ καλῶς, τοῦλάχιστον εὐσταθῶς, κατὰ τὰ παραδείγματα ἃ εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν.

Εἶχε φθάσει ἡ ὥρα τοῦ ἔτους καθ' ἣν τὰ δένδρῳ στῆλονται εἰς τῶν Παρίσιων τὴν ἀγορὰν, καὶ ὁ πατήρ Ἀκίνος τὰ δένδρῳ τότε ἐκαλλιέργει. Ὁ κήπος ἦτο πλήρης αὐτῶν· εἶχομεν ἐρυθρὰ, λευκὰ, ἰόχροα, ὅλα διατεθειμένα κατὰ χρώματα, διηρημένα εἰς μικρὰ φυτοκομεία, ὥστε ὑπῆρχον γραμμὰ ὅλα λευκὰ, ἄλλα ὅλα ἐρυθρὰ, καὶ ἦτον ὥρα τὸ θέαμα. Τὸ ἐσπέρας πρὶν ἢ κλείνεται τὰ κιβώτια, ὁ ἄνθρωπος εὐδιδέστατος ἐκ τῶν ἀρωμάτων ὅλων τούτων τῶν ἀνθῶν.

Ἡ ἐπιμέλεια ἣν ὁ κηπουρὸς μοὶ ἐνεπιστεύθη, ἀνάλογος πρὸς τὰς μικρὰς ἐπὶ τότε δυνάμεις μου, ἦτον ν' ἀνοίγω τὰς ὑαλοτάς καταπακτὰς τῶν φυτοκομείων τῇ πρωτῇ, ἀφ' οὗ ἡ πάχη παρήρχετο, καὶ τὰς κλείω τὸ ἐσπέρας πρὶν ἔλθῃ. Εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας εἶχον νὰ σκιαζῶ τὰ φυτὰ ἐραπλῶν φάθας ἵνα προφυλάξω αὐτὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Ὅλα ταῦτα οὕτε πολὺ δύσκολα ἦσαν οὕτε πολὺ ἐπίπονα, ἀπῆλθον ὅμως πολὺν καιρὸν, διότι εἶχον πολλὰς ἐκατοντάδας τοιούτων καταπακτῶν νὰ κινῶ διὰ τῆς ἡμέρας, καὶ νὰ τὰς σκιαζῶ ἢ νὰ τὰς ἀνοίγω ἀναλόγως τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ Δίττα ἔμεινε πλησίον εἰς τὸ μαγικανοπτήγαδον, καὶ ὅταν ἡ γραῖα Κοκότα, ἥτις ἐφύρει ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν δερμάτινον προσωπίον, ἀπηύδα νὰ στρέφῃ τὸν τροχὸν διὰ τὸ πότισμα, καὶ ἐβράδυνε τὸ βῆμα, τὴν παρώτρυνεν ἡ Δίττα, κτυποῦσα μικρὰν μάστιγα εἰς τὸν ἄερα. Ὁ εἰς τῶν ἀδελφῶν ἀνέστρεψε τοὺς κάδους ὕδατος οἵτινες ἀνέβιβάζοντο διὰ τοῦ τροχοῦ, καὶ ὁ ἄλλος ἐβοήθει τὸν πατέρα του. Οὕτως ἔκαστος εἶχε τὴν θέσιν του, καὶ οὐδεὶς κατέτριβε ματαίως τὸν καιρὸν του.

Εἶχον ἰδεῖ τοὺς χωρικοὺς νὰ ἐργάζωνται εἰς τὸ χωρίον μας· δὲν εἶχον ὅμως ἰδεῖν τῆς ἐπιμελείας, τῆς εὐσταθείας καὶ τῆς ἐπιμονῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν κηπουρῶν τῶν περὶ τὰ Παρίσια. Ἐγείρονται πολὺ πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατεῖλῃ, κατακλίνονται πολὺ ἀφ' οὗ δύση, καὶ δι' ὅλης τῆς μακρᾶς ἡμέρας δαπανῶνται καὶ κοπιῶσιν. Εἶχον ἰδεῖ καὶ τοὺς γῆς καλλιέργητάς· ἰδεῖν ὅμως δὲν εἶχον πόσον παραγωγὸν δύναται ἡ καλλιέργεια νὰ καταστήσῃ τὴν γῆν, μὴ ἀφῆνουσα αὐτῇ στιγμὴν ἡσυχίας.

Ἀλλὰ δὲν περιορίσθη πάντοτε ἡ ἐργασία μου εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν καταπακτῶν, καὶ ὅταν αἱ δυνάμεις μου ἐντελῶς ἐπανήλθον, εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δύναιμι καὶ ἐγὼ ἐνίοτε νὰ φυτεύω, καὶ τὴν ἔτι μεγαλητέραν νὰ βλέπω νὰ φυτρῶναι τὰ φυτεύθέντα. Ταῦτα ἦσαν τότε ἔργον μου, κατὰ μὲν, προϊόν μου, καὶ τοῦτο μοὶ ἐνέπνευσε εἶδος

ὑπερῆφάνου αἰσθημάτων. Ἡμῶν λοιπὸν καὶ ἐγὼ εἰς τὴν χρήσιμον, καὶ τὸ ἀπεδέκνουν, καὶ, τὸ τεραπνότερον δι' ἐμὲ, τὸ ἡσθάνομην. Τοῦτο δὲ τὸ αἶσθημα, σὰς βεβαιῶ πολλοὺς κόπους ἐξαγοράζει.

Ἄν καὶ ὁ νέος οὗτος βίος μοὶ ἐπέβαλλε πολλοὺς καμάρους, συνήθισα ὅμως ταχέως εἰς τὴν ἐργατικὴν ταύτην δίαιταν, ἥτις τόσον ὀλίγον ὠμοιάζει τὴν προτέρην μου, τοῦ ἀλήτου. Ἀντὶ νὰ τρέχω ἐλεύθερος ὡς ἄλλοτε, μόνον κόπον ἔχων νὰ προχωρῶ κατ' εὐθείαν εἰς τὰς δημοσίας λεωφόρους, ἦμην ἤδη ὑπόχρεως νὰ μένω κατὰκλειστος μετὰ τῶν τσισάων τοίχων τοῦ κήπου, νυχθήμερον νὰ ἐργάζωμαι δραστηρίως ἔχων κάλυτρον τὸν χιτῶνά μου εἰς τὴν ῥάχιν μου, τὰ ποτιστήρια κρεμάμενα εἰς τὰς χεῖράς μου καὶ γυμνόπους νὰ ἐμβατεύω εἰς τὸν πηλόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι περὶ μου ἐπίσης ἐπιμόνως κατεγίνοντο. Τὰ ποτιστήρια τοῦ πατρὸς ἦσαν βαρύτερα τῶν ἐδικῶν μου, καὶ ὁ χιτῶν τοῦ μάλλον βεβρεγμένος ἐξ ἰδρώτος παρὰ τοὺς χιτῶνας ἡμῶν. Εἰς τοὺς κόπους μεγάλης ἀνακούφισις εἶναι ἡ ἰσότης. Ἐπειτα δὲ, εὐρισκὼν ἐκεῖ ὅ,τι ἐνόμιζον διὰ παντὸς ἀπολεσθῆναι δι' ἐμὲ, τὸν βίον τῆς οἰκογενείας. Δὲν ἦμην πλέον μόνος, δὲν ἦμην τὸ ἐγκαταλειμμένον παιδίον· εἶχον τὴν κλίνην τὴν ἐδικήν μου, τὴν θέσιν τὴν ἐδικήν μου εἰς τὴν τράπεζαν ὅπου ὅλοι περιεκαθήμεθα. Ἄν ἐνίοτε κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ὁ Ἀλέξης ἢ ὁ Βενιαμὴν μὲ κατέφερον κἀνέναν κολαφισμὸν, ἅμα κατέπιπτεν ἡ χεὶρ τῶν τὸν ἐλησμόνον, ὡς κ' ἐκεῖνοι ἐλησμόνον τοὺς ἐδικούς μου κολάφους, καὶ τὸ ἐσπέρας ὅλοι περὶ τὸ δεῖπνον ἀπηντῶμεθα πάλιν φίλοι καὶ ἀδελφοί.

Ἀληθὲς ὅμως εἶναι ὅτι δὲν εἶχομεν μόνον καὶ πάντοτε ἐργασίαν καὶ κόπους, ἀλλὰ καὶ ἀναπαύσεως καὶ διασκεδάσεων στιγμὰς, βραχείας μὲν, ἐννοεῖται, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα τεραπνότητας.

Τὴν κυριακὴν μετὰ μεσημβρίαν συνήρχετο ἡ οἰκογένεια ὑπὸ μικρὰν ἀναδεδνράδα παρὰ τὴν οἰκίαν· τότε ἐξεκρέμων τὴν ἄσπιν μου ἀπὸ τὸ καρρίον ὅπου ἔμεινε δι' ὅλης τῆς ἐβδομάδος, καὶ ἐπαίζον νὰ χορεύουν οἱ δύο ἀδελφοὶ καὶ αἱ δύο ἀδελφαί. Οὐδ' ἐκεῖνοι, οὐδ' ἐκεῖναι εἶχον μάθει νὰ χορεύουν, ἀλλ' ὁ Ἀλέξης καὶ ὁ Βενιαμὴν εἶχον ὑπάγει ποτὲ εἰς γάμον εἰς τὰς Χιλίας Στήλας, καὶ ἐκ τοῦ χοροῦ εἶχον ἐπαναφέρει ἀναμνήσεις τινὰς κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον ἀκριβεῖς περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἀντίχορον· καὶ αἱ ἀναμνήσεις ἐκεῖναι τοὺς ὠδήγουν. Ἀφ' οὗ δ' ἀπηντῶν χορεύοντες, μ' ἐξήτουν νὰ τράχωδῶ τὰ ἄσματα ὅσα ἤξευρον, καὶ τὸ Νεαπολιτικὸν τραγοῦδιόν μου: «Κλειστὸ παράθυρο, σκληρὴ ἱακρόνεια», ἀπετέλει πάντοτε ἐπὶ τῆς Δίττας τὴν συνήθη ἐντύπωσιν. Ποτὲ δὲν ἐψάλα τὴν τελευταίαν στροφὴν χωρὶς νὰ ἰδῶ τοὺς ὀφθαλμούς τῆς ὑγροῦς.

Τότε, διὰ νὰ τὴν διασκεδάσω, παρίστων ἄ-

στεῖαν τινὰ σκητὴν μετὰ τοῦ Κάπη. Ἦσαν δὲ καὶ δι' αὐτὸν αἱ κυριακαὶ ἐορτάσιμοι ἡμέραι, διότι τῷ ἀνεπλόουν τὸ παρελθόν, καὶ ὅτε ἐτελείωνε τὴν παράστασιν τοῦ ἥτον πρόθυμος νὰ τὴν ἀρχίσῃ ἐκ νέου.

Δύω ἔτη οὕτω παρήλθον· καὶ ἐπειδὴ ὁ πατήρ μὲ συμπαρελάμβανε πολλάκις εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὴν Προκυμαίαν τῶν Ἀρθέων, εἰς τὴν Μαγδαληνὴν, εἰς τὸν Πύργον τοῦ Ἰδατος, ἢ εἰς ἀνθὸς πώλας εἰς οὓς ἐπωλοῦμεν τὰ προϊόντα τοῦ κήπου, κατάντησα βαθμηδὸν νὰ γνωρίζω τὰ Παρίσια, καὶ νὰ ἐννοήσω ὅτι ἂν δὲν ἦτον πόλις ἐκ χρυσοῦ καὶ μαρμάρου ὡς τὴν ἐφантаζόμην, δὲν ἦτον ὅμως οὕτε πόλις λάσπης καὶ ἀκαθαρσιῶν, ὡς εἶχον σπεύσει νὰ υπολάβω ὅτε εἰσῆλθον εἰς αὐτὴν διὰ Σαρπεντῶνος καὶ τῆς συνοικίας Μουφειάρ.

Εἶδον τὰ μνημεῖα, εἰσῆλθον εἰς τινὰ ἐξ αὐτῶν, περιήλθον τὰς προκυμαίας, τὰς λεωφόρους, τοὺς κήπους τοῦ Λουξεμβούργου καὶ τοῦ Κερμαϊκού καὶ τὰ Ἡλύσια πεδία. Εἶδον ἀγάλματα· ἀπειθῶμασθα τὴν μεγάλην τοῦ πλήθους κίνησιν, καὶ συν-ἐλαβον ὁπωσοῦν ἀκριβῆ ἰδεῖν τῆς ὑπάρξεως ἐν μεγαλοπόλει.

Εὐτυχῶς ἡ ἀνατροπὴ μου δὲν ἔγινε μόνον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ κατὰ τὴν τύχην τῶν περιπάτων καὶ τῶν ἐκδρομῶν μου εἰς τὰ Παρίσια. Πρὶν ἀποκατασταθῆ ὡς κηπουρὸς ἀνεξάρτητος «ὁ πατήρ» εἶχον ἐργασθῆ εἰς τὸ δένδροκομείον τοῦ βοτανικοῦ κήπου, καὶ ἐκεῖ εἶχον ἔλθει εἰς συνάφειαν μετ' ἀνδρῶν ἐπιστημόνων καὶ πεπαλαιωμένων, καὶ ἡ μετ' αὐτῶν σχέσις τῷ ἐνέπνευσε τὴν ὁρξίν τοῦ ν' ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ μανθάνῃ. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἶχε μεταχειρισθῆ τὰ περισσεύματα τῶν οἰκονομῶν τοῦ εἰς ἀγορὰν βιβλίων καὶ τὰς ὀλίγας ὥρας τῆς ἀνέσεώς του εἰς ἀνάγνωσιν αὐτῶν. Ἀλλ' ὅταν ἐνυμφεθῇ καὶ ἦλθον τὰ παιδιὰ, αἱ ὥραι τῆς ἀνέσεως ἦσαν σπάνιαι· πρὸ παντὸς ἐπρόκειτο τότε νὰ κερδίξῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τοῦ ἐπομένως εἶχον ἐγκαταλειφθῇ τὰ βιβλία· ἀλλ' οὕτε εἶχον ἀπολεσθῆ οὕτε εἶχον πωληθῇ, καὶ ἐφυλάττοντο εἰς ἕν ἐριάριον. Ὁ πρῶτος χειμὼν ἐφ' οὗ ἔμεινα εἰς τὴν οἰκογένειαν Ἀκίνου ὑπῆρξε λίαν μακρὸς, καὶ αἱ κηπουρικαὶ ἐργασίαι ἂν καὶ δὲν διεκόπησαν, ἀλλ' ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἐξετελοῦντο βραδύτερον. Τότε διὰ ν' ἀσχολῇ τὰς ἐσπέρας ἃς διηρόμεθα παρὰ τὴν ἐστίαν, ἔλαβεν ὁ πατήρ τὰ βιβλία καὶ μᾶς τὰ διένειμεν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν συγγράμματα βοτανικὰ καὶ περὶ ἱστορίας τῶν φυτῶν, καὶ τινες περιγραφαὶ ὁδοιποριῶν. Ὁ Ἀλέξης καὶ ὁ Βενιαμὴν δὲν εἶχον κληρονομήσει τὴν ἀγάπην τοῦ πατρὸς τῶν πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ τακτικῶς, πᾶσαν ἐσπέραν, ἀνοίξαντες τὸ βιβλίον, ἐκοιμῶντο εἰς τὴν τρίτην ἢ τετάρτην σελίδα. Ἐγὼ δὲ ἦμην ἥττον φίλυπνος καὶ περιεργότερος καὶ ἀνεγίνωσκον μέχρι τῆς στιγμῆς ὅτε ἐπηγαίνομεν εἰς τὴν κλίνην. Τὰ πρῶτα διδάγματα τοῦ Βιτάλη δὲν εἶχον μείνει ἄκαρπα· καὶ τοῦ-

το λέγων κατ' ἐμαυτὸν τὸν ἀνεπὸλουν εἰς τὴν μνήμην μου μετὰ συγκινήσεως.

Ἡ φιλομάθειά μου ἀνεπὸλυνεν εἰς τὸν πατέρα τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἀφῆρει τέσσαρας ὁβολοὺς ἀπὸ τοῦ προγεύματός του διὰ ν' ἀγοράζῃ βιβλία, καὶ εἰς ὅσα ὑπῆρχον εἰς τὸ ἐμαύριον προσέθηκεν ἄλλα τινὰ ἃ μοι ἔφερον ἐκ Παρισίων. Ἡ ἐκλογή ἐγένετο κατὰ τύχην ἢ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ τίτλου τοῦ βιβλίου ὅπως δὴποτε ὅμως, βιβλία ἦσαν πάντοτε, καὶ ἔφερον μὲν τότε σύγγυσιν τινα εἰς τὸ ἀνοδὴγητον πνεῦμά μου, ἀλλ' ἡ σύγγυσις αὕτη μετὰ ταῦτα ἐξέλιπε, καὶ ὅ,τι καλὸν ὑπῆρχεν ἐν τὸς αὐτῶν μοι ἔμεινε καὶ μοι μένει. Τόσον ἀληθές εἶναι ὅτι πᾶσα ἀνάγνωσις εἶναι ὠφέλιμος πάντοτε.

Ἡ Λίττα δὲν ἤξευρε ν' ἀναγινώσκῃ· βλέπουσά με ὅμως βεβουλημένον εἰς τὰ βιβλία ἅμα εἶχον μίαν ὥραν διαθέσιμον, συνέλαβε τὴν περιέργειαν νὰ μάθῃ τί εἰς αὐτὰ τόσον μ' ἐνδιέφερε. Κατ' ἀρχὰς ἡ θέλησέν νὰ μοι τ' ἀφαιρέσῃ αὐτὰ τὰ βιβλία, διότι μ' ἐμπόδιζον νὰ παίζω μετ' αὐτῆς· ἔπειτα, βλέπουσα ὅτι ἐγὼ ὅμως πάντοτε ἐπέστρεφον εἰς αὐτὰ, μ' ἐζήτησε νὰ τῇ τ' ἀναγνώσω· καὶ τοῦτο ὑπῆρξε νέος δεσμός μετὰ τῇ ἡμῶν. Εἰς ἑαυτὴν ἐμβαθύνουσα πάντοτε, μετ' ἐργηγορούσης τῆς διανοίας, ξένη εἰς τῆς συνήθους συνδιαλέξεως τὰς κουφότητας καὶ τὰς ἀνοησίας, ἦτον ἐπόμενον νὰ εὐρίσκη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὅ,τι καὶ ἀληθῶς εὐρίσκει, διασκεδάσιν καὶ τροφήν.

Πόσας καὶ πόσας ὥρας διήλθομεν οὕτως, ἐκείνη καθημένη ἐμπρός μου καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' ἐμοῦ στηρίζουσα, ἐγὼ δὲ ἀνεγινώσκων! Πολλάκις διεκοπτόμην, ὅταν ἀπῆντων λέξεις ἢ χωρία δυσνόητα δι' ἐμὲ καὶ τὴν ἡτένιζον. Τότε ἐμένομεν οὕτως ἐπὶ πολὺ καὶ ἐζητοῦμεν. Ἐπειτα δὲ, ὅταν δὲν εὐρίσκομεν, μοι ἔνευεν νὰ ἐξακολουθήσω, διὰ σχήματος δηλοῦντος «ἄλλοτε». Τῇ ἐδίδαξα καὶ νὰ ζωγραφῇ, δηλαδή ὅ,τι ἐγὼ ὠνόμαζον ζωγραφίαν. Τοῦτο διήρκεσε πολὺν καιρὸν, καὶ ἦτον δύσκολον· ἀλλὰ τέλος πάντων περίπου τὸ κατωρθώσαμεν. Ἡμῶν ἀληθῶς ἄθλιος διδάσκαλος· ἀλλὰ συνεννοοῦμεθα, καὶ ἡ σύμπτωσις τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ μαθητοῦ ἀναπληροῖ πολλάκις τὰ προτερήματα. Πόση χαρὰ ὅταν ἐχάραξέ τινος γραμμὰς ἐξ ὧν ἐνοήθη περίπου τί ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ! Ὁ πατήρ Ἀκίνος μ' ἐφίλησε τότε.

— Αἱ! εἶπε γελῶν, τὸ βλέπω, τὸ ὅτι σ' ἐκράτησα ἐδῶ δὲν ἦτον τὸ ἀνοητότερον πρᾶγμα ἀφ' ὅσα ἔπραξα. Ἡ Λίττα θὰ σοὶ τὸ πληρώσῃ πλέον ἐξώρας.

Πλέον ἐξώρας, δηλαδή ὅταν θὰ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ, διότι δὲν εἶχεν ἐγκαταλειφθῇ αὕτη ἡ ἐλπίς· ἀλλ' οἱ ἱατροὶ εἶχον εἰπεῖ ὅτι πρὸς τὸ παρὸν ματαίᾳ ἦτον πᾶσα προσπάθεια, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ περιμείνωσι στιγμὴν κρίσεως.

«Πλέον ἐξώρας» ἐδήλου ἐπίσης καὶ τὸ τεθλιμμένον τῆς νεῦμα ὅτε τῇ ἐψάλλον ἄσματτα. Ἡ θέρ-

λησε νὰ τῇ μάθῃ νὰ παίζῃ ἄρπαν, καὶ τάχιστα τὰ δάκτυλά της συνήθισαν νὰ μιμῶνται τὰ ἐδικά μου. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ μάθῃ νὰ τραγῶδῃ, καὶ τοῦτο τὴν κατέθλιβε. Πολλάκις εἶδον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς της δάκρυα προδίδοντα τὴν λύπην της. Ἀλλ' ὁ χαρακτήρ της ἦτον τόσον ἀγαθὸς καὶ γλυκὺς, ὥστε ἡ λύπη δὲν ἐπέμενεν. Ἐσπόγγιζε τοὺς ὀφθαλμοὺς της, καὶ μετὰ μειδιμάτος ὑπομονῆς μοι ἐπανελάμβανε τὸ σχῆμα τὸ δηλοῦν: Πλέον ἐξώρας.

Υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ἀκίνου, καὶ ὡς ἀδελφὸς θεωρούμενος ὑπὸ τῶν παιδίων, θὰ ἔμενον πιθανῶς διὰ πάντοτε εἰς τὴν Παροικήν, ἂν δὲν εἶχεν αἴφνης ἐπέλθει καταστροφή, μεταβαλοῦσα καὶ πάλιν τὴν τύχην μου. Διότι προωρισμένος ἡμῶν φαίνεται νὰ μὴ μείνω ποτὲ ἐπὶ πολὺ εὐτυχίας, καὶ ὅτε ἐνόμιζον τὴν ἡσυχίαν μου μάλιστα ἐξησφαλισμένην, τότε μάλιστα νὰ ἐπέρχεται ἡ στιγμή καθ' ἣν ἐκ περιστάσεων, ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς μου, νὰ ῥίπτωμαι ἐκ νέου εἰς περιπετείας ἀσταθοῦς καὶ πλάνητος βίου.

ΚΑ'

Διασπαρεῖσα οἰκογένεια.

Ἵπῃρχον ἡμέραι καθ' ἃς, μόνος μένων καὶ συλλογίζόμενος, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν·

— Πολὺ εὐτυχὴς εἶσαι, φίλτατε· δὲν ἔμπορεῖ τοῦτο νὰ διαρκέσῃ.

Πῶς θὰ μ' ἤρχετο ἡ δυστυχία δὲν τὸ προέβλεπον, ἀλλ' ἡμῶν σχεδὸν βέβαιος ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ μοι ἔλθῃ.

Τοῦτο μὲ καθίστα ἐνίοτε μελαγχολικόν· ἀφ' ἐτέρου ὅμως εἶχε καὶ τὸ καλόν του μέρος, ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῆς τῆς δυστυχίας ἐπροσπάθουν νὰ ἐκτελῶ ὅσον τὸ δυνατόν καλῆτερον τὸ ἔργον μου, διότι ἐφανταζόμην ὅτι ἡ συμφορὰ ἐκ σφάλματός μου θὰ μοι ἐπῆρχετο.

Καὶ ἐκ σφάλματός μου μὲν δὲν ἐπῆλθεν· ἀλλ' ἂν ὡς πρὸς τοῦτο ἡπατήθην, ὡς πρὸς τὴν συμφορὰν ὅμως ἀκριβῶς προεἶδον.

Εἶπον ὅτι ὁ πατήρ ἐκαλλιέργει δεινροῖα. Ἡ καλλιέργεια αὕτη εἶναι εὐκόλος, καὶ οἱ κηπουροὶ περὶ τὰ Παρίσια εἰσὶν αὐτῆς ἐμπειρότατοι, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ εὐρωστὰ φυτὰ ἃ φέρουσιν εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς πόλεως κατ' ἀπρίλιον καὶ μᾶλλον, ἂνωθεν ὡς κάτω ὅλα ἐκ παχέων ἀνθέων κεκαλυμμένα.

Ἡ μόνη ἀναγκαία ἐπιδεξιότης εἰς τὸν κηπουρὸν τῶν δεινροῶν συνίσταται εἰς τὴν παραγωγὴν διπλῶν ἀνθέων, διότι οἱ ἀγορασταὶ τὰ μόνὰ δὲν τὰ θέλουσιν· ἐπειδὴ ὅμως οἱ σπόροι παράγουσιν ἄλλοι μὲν μόνὰ, ἄλλοι δὲ διπλὰ ἄνθη, εἰς ἀναλογίαν ἴσην σχεδόν, συμφέρον τοῦ κηπουροῦ εἶναι νὰ ἐκλέγῃ καὶ διατηρῇ τὰ φυτὰ μόνὰ ὅσα παράγουσι τὰ διπλὰ, διότι ἄλλως θὰ ἠναγκάζετο νὰ καλλιεργῇ πολυδαπάνως πεντήκοντα τοῖς ἑκατὸν φυτὰ ἄχρηστα κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀνθισμοῦ, ἥτοι ἐπιμέλειαν ὅλου ἔτους. Ἡ φυτολογία δ' αὕτη γίνεται διὰ τῆς γνώσεως καὶ ἐξετάσεως χαρακτήρων

τινῶν φαινομένων εἰς τὰ φύλλα καὶ εἰς τὸ σχῆμα τοῦ φυτοῦ· ὀλίγοι ὅμως κηπουροὶ γνωρίζουσιν ἀκριβῶς τὰ τῆς φυτολογίας ταύτης, ἥς τὸ ὅλον μυστήριον εἰς οἰκογενεῖας μόνον τινὰς κληρονομικῶς διατηρήθη· καὶ ὅταν οἱ καλλιεργοῦντες τὰ δεινροῖα ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξωσι τὰ διπλὰ τῶν φυτὰ, ἀποτείνονται εἰς ἐκείνους τῶν συναδέλφων τῶν οἴτινες εἰσὶ τοῦ μυστηρίου κάτοχοι, καὶ τότε οὗτοι ἀπερχοῦνται εἰς ἐπίσκεψιν ὅπου καλοῦνται, ὡς πρᾶττους οἱ ἱατροὶ ἢ ὡς οἱ πραγματογνώμονες.

Ὁ πατήρ ἦτον εἰς τῶν δεξιωτάτων φυτολόγων τῶν Παρισίων, δι' ἃ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅτε ἐγένετο αὕτη ἡ ἐργασία, πᾶσαι αἱ ἡμέραι του ἦσαν ἡσυχολημένα. Τότε ἤρχετο δι' ἡμᾶς, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Στεφανὴν, ὁ κακὸς καιρὸς, διότι εἰς τὰς ἐπισκέψεις ταύτας μετὰ τῶν συναδέλφων, συνήθεια εἶναι νὰ πίνωσι μίαν λίτραν οἴνου, ἐνίοτε δύο, ἐνίοτε τρεῖς, καὶ ἀφ' οὗ ἐπεσκέπτετο ὁ πατήρ δύο ἢ τρεῖς κηπουροὺς, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν ἔχων τὸ πρόσωπον ἐρυθρόν, τὴν γλῶσσαν τεταραγμένην, τὰς χεῖρας τρεμούσας.

Ποτὲ ἡ Στεφανὴ δὲν ἐπῆγαιεν εἰς τὴν κλίνην της πρὶν ὁ πατήρ της ἐπιστρέψῃ, ἀκόμη καὶ ὅταν ἐπέστρεφεν ἐξώρας, πολὺ ἐξώρας.

Τότε, ὅταν ἡμῶν ἔξυπνος, ἢ ὅταν ὁ θόρυβος ὃν ἐπροξένει εἰσερχόμενος μ' ἐξύπνιζεν, ἤκουον ἐκ τοῦ κοιτῶνός μου τὸν διάλογόν των.

— Διὰ τί δὲν ἐπῆγες νὰ κοιμηθῇς; ἔλεγεν ὁ πατήρ.

— Διότι ἤθελον νὰ ἰδῶ ἂν δὲν χρειαζέσαι τίποτε.

— Λοιπὸν ἡ κυρία Χωροφύλαξ μ' ἐπιτηρεῖ!

— Ἄν δὲν ἡμῶν ἔξυπνος, μὲ ποῖον θὰ ἡμῶν εἶς νὰ ὁμιλήσῃς;

— Θέλεις νὰ ἡξέσῃς ἂν περιπατῶ κατ' εὐθείαν.

Ἰδὲ λοιπὸν· στοιχηματίζω ὅτι ἡμῶν νὰ ὑπάγω εἰς τὸ δωμάτιον τῶν παιδίων χωρὶς γραμμὴν νὰ μακρυνθῶ αὐτῆς τῆς σειρᾶς τῶν πετρῶν.

Τότε κρότος ἀνίσων βημάτων ἀντήχει εἰς τὸ μαγαρεῖον, καὶ ἔπειτα ἐγένετο σιωπὴ.

— Ἡ Λίττα εἶναι καλὰ; ἔλεγε.

— Ναί, κοιμᾶται· μόνον μὴ κάμνεις ταραχήν.

— Δὲν κάμνω ταραχήν, περιπατῶ κατ' εὐθείαν. Πρέπει νὰ περιπατήσω κατ' εὐθείαν, ἀφ' οὗ αἱ θυγατέρες κατηγοροῦν τὸν πατέρα των. Τί εἶπεν ὅταν δὲν μὲ εἶδε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ δεῖπνον;

— Τίποτε· ἐκύτταξε τὴν θέσιν σου.

— Ἄ! ἐκύτταξε τὴν θέσιν μου!

— Ναί.

— Πολλάκις; Τὴν ἐκύτταξε πολλάκις;

— Ἀρκετά.

— Καὶ τί ἔλεγεν;

— Οἱ ὀφθαλμοὶ της ἔλεγον ὅτι δὲν εἶς· ἐκεῖ.

— Τότε σὲ ἠρώτα διὰ τί δὲν ἤμουν ἐκεῖ, καὶ ἔλεγες ὅτι εἶμαι μὲ φίλους.

— Ὅχι, τίποτε δὲν μὲ ἠρώτα, καὶ τίποτε δὲν ἔλεγον. Ποῦ εἶσαι, τὸ ἤξευρε.

— Τὸ ἤξευρεν, ἤξευρεν ὅτι... Ἀπεκοιμήθη καλὰ;

— Ὅχι. Μόλις πρὸ ἐνὸς τετάρτου τῇ ἤλθεν ὁ ὕπνος. Ἡ θέρη νὰ σὲ περιμείνῃ.

— Καὶ σὺ τί ἤθελες;

— Ἡ θέρη νὰ μὴ σὲ ἰδῇ ὅταν ἐπέστρεψες.

Καὶ ἔπειτα, μετὰ μικρὰν σιωπὴν,

— Φανούλα, εἶσαι καλὴ κόρη, ἔλεγεν ἐκεῖνος.

Ἀκούσον· αὐριὸν ὑπάγω εἰς τοῦ Λουίζότου. Αἱ, σοὶ ὀρκίζομαι λοιπὸν, ἀκούεις; σοὶ ὀρκίζομαι ὅτι θὰ εἶμ' ἐδῶ εἰς τὸ δεῖπνον. Δὲν θέλω νὰ μὲ περιμείνης, δὲν θέλω ἡ Λίττα ν' ἀποκοιμᾶται ἀνήσυχη.

Ἀλλ' αἱ ὑποσχέσεις, οἱ ὅρκιοι, δὲν ἐχρησίμευον πάντοτε, καὶ ὅταν ἄπαξ ἐδέχετο ἐν ποτήριον, τὸ ἀποτέλεσμα ἦτον ὅτι ἐπέστρεφεν ἐξώρας. Εἰς τὴν οἰκίαν ἡ Λίττα ἦτον πανίσχυρος· ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐλησμονεῖτο.

— Βλέπεις; ἔλεγεν ὁ Ἀκίνος, λησμονεῖται κἀνείς, πίνει ἐν ποτήριον, διότι δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ τοὺς φίλους κἀνείς πάντοτε· καὶ πίνει τὸ δεύτερον διότι ἔπειτα τὸ πρῶτον, τὸ τρίτον ὅμως ἔχει κἀνείς ἀπόφασιν νὰ μὴ τὸ πῇ. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον φέρει δίψαν. Ἐπειτα τὸ κρασί κτυπᾷ εἰς τὴν κεφαλὴν. Ὅταν κἀνείς ὀλίγον πῇ, λησμονεῖ τὰς λύπας, δὲν ἐνθυμεῖται τοὺς δανειστάς, βλέπει παντοῦ φῶς ἡλίου, ἐβγαίνει ἀπὸ τὸ δέρμα του καὶ περιδιαβάει εἰς ἄλλον κόσμον, τὸν κόσμον ὅπου ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπάγῃ. Καὶ διὰ τοῦτο πίνει κἀνείς. Αὕτη εἶν' ἡ ἀλήθεια.

Τοῦτο ὅμως συχνὰ δὲν συνέβαινεν· ἔπειτα δὲ καὶ ὁ καιρὸς τῆς φυτολογίας πολὺ δὲν διαρκεῖ, καὶ ὅταν ὁ καιρὸς οὗτος παρήλθῃ, ὁ πατήρ δὲν ἐξήρχετο πλέον, διότι δὲν εἶχεν ἀπορρομήν. Δὲν ἦτον ἄνθρωπος νὰ ὑπάγῃ μόνος εἰς τὸ οἶνοπωλεῖον, οὔτε ἐξ ὀκνηρίας νὰ σπαταλᾷ τὸν καιρὸν τοῦ.

Ὅταν ἐπέρασε τῶν δεινροῶν ἡ ἐποχὴ, ἥτοι μάζομεν ἄλλα φυτὰ, διότι κανὼν τῶν κηπουρῶν εἶναι νὰ μὴ ἀφήνωσι ποτὲ κενὴν κάμμιαν γωνίαν τοῦ κήπου των. Ἀμα πωλῶνται τὰ φυτὰ, πρέπει ἄλλα νὰ τ' ἀντικαθιστῶσι.

Ἡ τέχνη τοῦ κηπουροῦ τοῦ ἐργαζομένου διὰ τὴν ἀγορὰν συνίσταται εἰς τὸ νὰ φέρῃ τὰ ἄνθη του εἰς τὴν ἀγορὰν ὅταν δύναται νὰ ἔγῃ τὴν ὑψηλότεραν τιμὴν δι' αὐτά. Τοιαῦτα δ' ἐποχαὶ εἰσὶ μάλιστα αἱ τῶν μεγάλων ἐορτῶν, οἷα ἡ τῶν ἁγ. Ἀποστόλων, τῆς Παναγίας, διότι πολλοὶ ὀνομάζονται Πέτροι, Παῦλοι, Μαρίας, καὶ ἐπομένως πολλὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας πωλοῦνται γάστραι καὶ ἀνοδοδέσμαι, ὀρισμένα εἰς τὸ νὰ συνοδεύωσι τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς πρὸς συγγενεῖς ἢ πρὸς φίλους. Κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν ἐορτῶν τούτων βλέπομεν πάντοτε τὰς δόδους τῶν Παρισίων πλήρεις ἀνθέων, καὶ ἄνθη ὅχι μόνον εἰς τὰ ἐργαστήρια καὶ εἰς τὰς ἀγορὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πεζοδρόμια, καὶ εἰς τῶν δόδων τὰς γωνίας, καὶ εἰς τὰς

βαθμίδας τὰς πρὸ τῶν οἰκιῶν, καὶ ἐν γένει πανταχοῦ ὅπου εἶναι δυνατόν ἀνθὴν νὰ ἐκτεθῶσι.

Μετὰ τὰ δεινδρόια εἰργάζετο ὁ πατὴρ Ἀκίνος διὰ τὰς ἐπισήμους ἐορτάς τοῦ ἰουλίου καὶ τοῦ αὐγούστου, καὶ πρὸ πάντων τοῦ αὐγούστου, ὅτε εἶναι τῆς Παναγίας καὶ τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου, καὶ διὰ τοῦτο ἡτοιμάζομεν κατὰ χιλιάδας τὰ λευκάνθημα, τὰς φυξίας, τὰς ῥοδοδάφνας, ὅσα ἐδύναντο νὰ περιλάβωσι τὰ ἀνθοκομεῖά μας. Ἐπρεπεὺς ὅλα ταῦτα τὰ φυτὰ ν' ἀνθώσιν εἰς ῥητὴν ἡμέραν, οὔτε πρὶν, διότι τότε θὰ εἶχον μαραινθῇ καθ' ἡν ἐποχὴν ἐχρειάζοντο, οὔτε μετὰ, διότι τότε δὲν θὰ ἦσαν ἀκόμη εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν. Ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο ἀπαιτεῖ τινὰ ἐπιδεξιότητα, διότι τίς δρίττει τὸν ἥλιον καὶ τὸν καλὸν ἢ κακὸν καιρὸν; Ὁ πατὴρ Ἀκίνος ἦτον ἐμπειρότατος ταύτης τῆς τέχνης, καὶ ποτὲ τὰ ἀνθὴ του δὲν ἐπρολάμβανον τὸν καιρὸν οὐδὲ καθυστέρουν. Ἀλλὰ πόσῃν μέριμνῃ εἶχεν ὑπὲρ αὐτῶν, πόσον εἰργάζετο!

Εἰς τὴν ἐποχὴν μέχρις ἧς ἐφθασεν ἡ διήγησίς μου ἡ βλάστησις ἡμῶν ἐφαίνετο προβαίνουσα ἐξαισίως. Ἡμεῖς εἰς τὴν πέμπτην τοῦ αὐγούστου, καὶ ὅλα ἡμῶν τὰ φυτὰ ἦσαν ἐτοιμοθάλα. Εἰς τὸν κήπον, εἰς τὸ ὑπαιθρον, τῶν λευκανθῶν προέκυπτον ἤδη τὰ πέταλα, καὶ εἰς τ' ἀνθοκομεῖα, καὶ εἰς τὰ κεκαλυμμένα πλαίσια, ὧν ἐθάφομεν τὰ υαλῖα δι' ὑγρὰς ἀσβέστου, ὅπως ἀμβλύνομεν τὴν σφοδρότητα τοῦ φωτός, αἱ φυξίαι καὶ αἱ ῥοδοδάφναι ἤρχίζον ἤδη ν' ἀνθώσιν, ἀποτελοῦσαι πυκνοὺς θάμνους, ἢ πυραμίδας κεκαλυμμένας ὑπὸ καλύκων ἀνωθεν ἕως κάτω. Ἦτον τῶντι ὥραϊον τὸ θέαμα καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐβλεπον τὸν πατέρα νὰ τρίβῃ τὰς χεῖράς του μετ' εὐχαριστήσεως.

— Καλὸν μὴνα θὰ ἔχωμεν, ἔλεγεν εἰς τοὺς υἱοὺς του.

Καὶ γελῶν ταπεινῇ τῇ φωνῇ ὑπελόγιζε τί θὰ τῷ ἀποφέρῃ ἡ πώλησις τούτων ὅλων τῶν φυτῶν.

Πολὺ εἶχομεν ἐργασθῇ ὅπως φθάσωμεν εἰς τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ χωρὶς στιγμῆς ἀναφυχῆς, οὔτε κἄν τὰς κυριακάς. Ἐπειδὴ ὅμως ὅλα ἦσαν ἔτοιμα καὶ ἐν τάξει, ἀπεφασίσθη ὅτι πρὸς ἀμοιβὴν μας θὰ ἐπηγαίνομεν ὅλοι ἐκείνην τὴν κυριακὴν, τὴν 5 αὐγούστου, νὰ γευματίσωμεν εἰς Ἀρκέλλην, εἰς ἐνὸς φίλου τοῦ πατρὸς, κηπουροῦ ὡς αὐτός. Καὶ ὁ Κάπη, αὐτὸς ἐπρόκειτο νὰ μᾶς συνοδεύσῃ. Θὰ εἰργαζόμεθα μέχρι τῆς τρίτης ἢ τετάρτης ὥρας μετὰ μεσημβρίαν, καὶ ἔπειτα, μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐργασίας, θὰ ἐκλειδώνομεν τὴν θύραν, καὶ ὁ ἀνεχωροῦμεν εὐθύμως, θὰ ἐφθάνομεν εἰς Ἀρκέλλην περὶ τὰς πέντε ἢ ἕξι, καὶ ἔπειτα μετὰ τὸ γεῦμα θὰ ἐπιστρέφομεν ἀμέσως, διὰ νὰ μὴ κοιμηθῶμεν ἐξώρας, καὶ τὴν δευτέραν νὰ ἐξυπνήσωμεν πρῶτ' καὶ νὰ εἰμεθα εὐσταλεῖς καὶ μὴ ἀπνηδυμένους διὰ τὴν ἐργασίαν.

Μεγάλη χαρά!

Ἐγένετο ὡς ἀπεφασίσθη, καὶ λεπτά τινα πρὸ

τῆς τετάρτης ὁ πατὴρ ἐστρέψε τὸ κλειδίον τῆς μεγάλης αὐλαίας θύρας.

— Ἐμπρὸς ὅλοι οἱ ὁδοιπόροι! εἶπεν εὐθύμως.

— Κάπη, ἐμπρός.

Καὶ λαβὼν τὴν Λίξαν ἐκ τῆς χειρὸς, ἤρχισα νὰ τρέχω μετ' αὐτῆς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν εὐθύμων υαλκῶν τοῦ Κάπη, πηδῶντος περὶ ἡμῶν. Ἰσως ἐνόμιζεν ὅτι ἀνεχωροῦμεν διὰ πολλὸν καιρὸν νὰ πλανώμεθα εἰς τὰς μεγάλας ὁδοὺς, ὅπερ τῷ ἤρεσκε περισσότερον παρὰ νὰ μένῃ εἰς τὴν οἰκίαν, διότι ἐκεῖ ἐθαύνατο. Ἐγὼ δὲν εἶχον πάντοτε τὸν καιρὸν ν' ἀσχολῶμαι περὶ αὐτὸν, ὅπερ ἐπρότιμα ἀπὸ παντὶ καὶ ἄλλο.

Εἰμεθα ὅλοι ἐστολισμένοι καὶ λαμπροὶ εἰς τὰς ἐορτασίμους ἐνδυμασίας μας. Πολλοὶ ἴσταντο νὰ μᾶς ἰδῶσιν ὅτε διηρχόμεθα. Δὲν ἤξεύρω πῶς ἤμουν ἐγὼ ἄλλ' ἢ Λίξα, φοροῦσα τὸν ψάθινον πέτασόν της, τὸ κυανοῦν φόρεμά της, καὶ τὰ μικρά της ὑποδήματα ἐκ τεφροχρόου πανίου, ἦτον τὸ ὡραιότερον, τὸ ζωηρότερον κοράσιον τοῦ κόσμου ἦτον ἡ χάρις ἀναμειγμένη μετὰ τῆς ζωηρότητος. Οἱ ὀφθαλμοὶ της, οἱ παλλόμενοι ῥόδωνές της, οἱ ὦμοι, οἱ βραχίονες, αἱ χεῖρές της, ὅλα της τὰ μέλη ἐξέφραζον τὴν εὐχαρίστησίν της.

Ὁ καιρὸς παρήλαε τάχιστα, ὥστε μόλις τὸν ἤσθάνην. Τὸ μόνον ὃ ἤξεύρω εἶναι ὅτι, ὅταν ἤμεθα περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος, εἰς ἕξι ἡμῶν παρετήρησεν ὅτι σύννεφα μαῦρα ἐκάλυπτον τὸν οὐρανὸν πρὸς δυσμὰς, καὶ ἐπειδὴ εἶχομεν στρώσει τὴν τράπεζάν μας εἰς τὸ ὑπαιθρον ὑπὸ μεγάλῃν κουφοξυλέαν, εὐκλῶς ἐνοήσαμεν ὅτι ἐπέκειτο καταιγίς.

— Παιδιά, ταχύνετε, πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ἐξ ὅλων τῶν στομάτων ἀντήχησεν ἡ ἐπιφώνησις.

— Τόσον ὀγλήγορα;

Ἡ Λίξα τίποτε δὲν ἐξεφώνησεν, ἀλλὰ τὰ σχήματά της ἦσαν ἀρνήσεως καὶ διαμαρτυρήσεως.

— Ὁ ἄνεμος ἤρχισεν, εἶπεν ὁ πατὴρ ἡμπορεῖ νὰ μᾶς θραύσῃ τὰ παράθυρα. Ἐμπρός!

Ἀπόκρισιν ταῦτα δὲν ἐπεδέχοντο ἡξεύρομεν ὅλοι ὅτι τὰ υαλῖα εἶναι τῶν κηπουρῶν ἡ περιουσία, καὶ ἂν τὰ θραύσῃ ὁ ἄνεμος, ὅτι τοὺς καταστρέψει.

— Προπορεύομαι, εἶπεν ὁ πατὴρ. Συνοδευσὸν με, Βενιαμὴν, καὶ σὺ, Ἀλέξη! θὰ ταχύνωμεν τὸ βῆμα. Ὁ ῥεμὴς θὰ ἔλθῃ κατόπιν μετὰ τῆς Στεφανῆς καὶ τῆς Λίξης.

Δὲν ἐπρόκειτο πλέον περὶ γελῶτων, καὶ δὲν ἐτρέχομεν πλέον, δὲν ἐπηδῶμεν.

Ὁ οὐρανὸς ἐγένετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μέλας, καὶ ἡ καταιγὶς ἐπῆρχετο ταχεῖα προηγούμενη δ' αὐτῆς κονιορτοῦ σύννεφα, ἃ ἤγειρε στροβιλιζῶν ὁ ἀρξάμενος ἤδη νὰ πνέῃ ἄνεμος. Ὅστις καταλαμβάνετο ὑφ' ἐνὸς τῶν στροβιλιῶν τούτων, ἠναγκάζετο νὰ ἴσταται, νὰ στρέφῃ τὰ νῶτα πρὸς τὸν ἄνεμον, καὶ νὰ κλείῃ στόμα καὶ ὀφθαλμοὺς

διὰ τῶν χειρῶν του ἵνα μὴ τυφλωθῇ. Ὅταν ἀνεπνέομεν, ἤσθάνομεθα εἰς τὸ στόμα γεῦσιν χαλκίων.

Αἱ βρονταὶ ἀντήχουν μακρόθεν, καὶ ἐπλησίαζον ταχέως, ἐνίοτε μετὰ σφοδροτέρων ἐκρήξεων.

Ἡ Στεφανὴ καὶ ἐγὼ εἶχομεν λάβει τὴν Λίξαν ἐκ τῶν δύο χειρῶν, καὶ τὴν ἐσύρομεν κατόπιν μας ἄλλα μᾶς παρηκολούθει δυσκλῶς, καὶ δὲν ἐπροχωροῦμεν ὅσον ταχέως ἠθέλομεν.

Ἀρὰ γε θὰ ἐφθάνομεν πρὸ τῆς καταιγίδος;

Θὰ ἐφθάνεν ὁ πατὴρ μετὰ τοῦ Ἀλέξη καὶ τοῦ Βενιαμίν;

Αἱ ἐκείνους τὸ ζήτημα ἦτον πολὺ σπουδαιότερον. Αἱ ἡμᾶς, ἐπρόκειτο μόνον νὰ μὴ βραχῶμεν, ἀλλὰ δι' ἐκείνους νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰ πλαίσια ἀπὸ καταστροφῆς, δηλαδὴ νὰ τὰ κλείσωσι διὰ νὰ μὴ τὰ προσβάλῃ ὁ ἄνεμος, κάτωθεν, νὰ τὰ φέρῃ ἂν ἄνω.

Οἱ πάταγοι τῶν βροντῶν ἐπανελαμβάνοντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον συνεχεῖς, καὶ τὰ σύννεφα εἶχον τόσον πυκνωθῇ, ὥστε σχεδὸν ἐνύκτωσε. Ὅταν ὁ ἄνεμος τὰ διήνοιγε, ἐφαίνοντο ποῦ καὶ ποῦ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν μελανῶν τῶν στροβιλιῶν, βάθη χαλκόχροα. Προφανῶς τὰ σύννεφα ταῦτα θὰ ἐξερρήγνυντο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν.

Πρᾶγμα παράδοξον! Μεταξὺ τῶν βροντῶν ἠκούσαμεν κρότον φοβερὸν ἀντηχήσαντα μέχρις ἡμῶν, καὶ ἀκατανόητον ἐφαίνετο ὡς ἂν σύνταγμα ὅλον ἱππέων ὥρμα ἐμπρός, φεύγον τὴν καταιγίδα. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτον ἐξήγησις ἀνόητος. Ἱππεῖς τί ἐζητοῦν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῶν περιχώρων;

Αἶφνης ἤρχισε νὰ πίπτῃ καὶ χάλαζα. Κατ' ἀρχὰς κόκκοι τινὲς μᾶς ἐκτύπησαν εἰς τὸ πρόσωπον ἔπειτα ἐπιπτον ὡς χεῖμαρρος, καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ καταφύγωμεν ὑπὸ μίαν πύλην.

Τότε δὲ βραγδαῖαν εἶδον πίπτουσαν τὴν φρικωτέραν χάλαζαν ἢν δύναται τις νὰ φαντασθῇ. Ἐν μιᾷ στιγμῇ ἡ ὁδὸς ἐκαλύφθη ὑπὸ λευκοῦ στρώματος, ὡς ἂν ἦτον χειμῶν οἱ κόκκοι ἦσαν χονδροὶ ὡς αὐγὰ περιστερῶν, καὶ πίπτοντες ἀπατέλουν θόρυβον μέγαν, καὶ ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἠκούετο συνεχῶς καὶ ὁ κρότος θραυσμένων υαλῶν. Μετὰ τῆς χαλάζης δ' ἐπιπτον ἐκ τῶν ὀροφῶν κατὰ γῆς καὶ παντοῖα πράγματα, τεμάχια κεράμων, τεμάχια ἀσβεστοκονίας, σχιστόλιθοι τεθραυσμένοι, καὶ πρὸ πάντων οὗτοι ἀπατέλουν μέλας σωρούς ἐπὶ τῆς λευκῆς χαλάζης.

— Φεῦ! αἱ θυρίδες τῶν πλαισίων! ἀνέκραξεν ἡ Στεφανή.

Καὶ εἰς ἐμὲ ὁ αὐτὸς στοχασμὸς μοι εἶχεν ἐπέλθει.

— Ἰσως ἐφθασεν ὁ πατὴρ ἐν καιρῷ.

— Καὶ ἂν ἐφθασαν πρὸ τῆς χαλάζης, δὲν θὰ εἶχον καιρὸν νὰ ρίψουν τὰς ψάθας. Καταστροφή!

— Λέγουν ὅτι ἡ χάλαζα πίπτει κατὰ τῶν μόνων.

— Εἰμεθα πλησίον εἰς τὴν οἰκίαν, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπεσε καὶ ἐκεῖ. Ἄν πίπτῃ εἰς

τὸν κήπον καθὼς ἐδῶ, ὁ δυστυχὴς μας πατὴρ τὸ πᾶν ἀπώλεσεν. ὦ, Θεέ μου! Τόσας ἐλπίδας ἐστήριξεν εἰς αὐτὴν τὴν πώλησιν, καὶ πόσῃν ἀνάγκῃ εἶχεν αὐτῶν τῶν χρημάτων!

Χωρὶς καλῶς νὰ ἤξεύρω τὰς τιμὰς τῶν πραγμάτων, εἶχον ὅμως πολλάκις ἀκούσει ὅτι ἡ ἀξία τῶν υαλῶν τούτων θυρίδων ἦτον χιλίων πεντακοσίων ἢ χιλίων δεκακοσίων φράγκων ἢ ἑκατοντάς, καὶ ἐνόησα ἀμέσως ὅποια θὰ ἦτον ἡ μείον συμφορά, ἂν ἡ χάλαζα εἶχε θραύσει τὰς πεντακοσίας ἢ ἑξακοσίας θυρίδας μας, χωρὶς νὰ συνυπολογίσω καὶ τὰ ἀνθοκομεῖα καὶ τὰ φυτὰ.

Ἦθελον νὰ ἐρωτήσω τὴν Στεφανὴν, ἀλλὰ μόλις ἠδυνάμεθα ν' ἀκούωμεθα, διότι μᾶς ἐκώφευεν ὁ μέγας θόρυβος τῆς πιπτούσης χαλάζης ἔπειτα δὲ τὸ ἀληθὲς εἶναι καὶ ὅτι ἡ Στεφανὴ δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένη νὰ ὁμιλήσῃ. Ἐβλεπε δὲ περὶ τῆς τῆς χάλαζας μετ' ἐκφράσεως ἀπογνώσεως ὁμοίας πρὸς τὴν τῶν βλεπόντων τὸν οἶκόν των πυρπολούμενον.

Ἡ φοβερὰ αὕτη χάλαζα πολὺ δὲν διήρκεσε, πέντε ἢ ἕξι λεπτά ἴσως, καὶ ἔπαυσεν αἰφνιδίως ὡς αἰφνιδίως εἶχεν ἀρχίσει. Τὸ σύννεφον παρήλθεν ὑπὲρ τὰ Παρίσια, καὶ ἠδυνήθημεν νὰ ἐξέλθωμεν τῆς πύλης ὅπου εἶχομεν καταφύγει. Εἰς τὸν δρόμον αἱ σκληραὶ καὶ στρογγύλαι χάλαζαι ἐκυλόντο ὑπὸ τοῦς πόδας μας ὡς οἱ χάλυκες τῆς θαλάσσης, καὶ τόσον βαθεῖ ἦτον τὸ στρώμα των, ὥστε οἱ πόδες ἐβυθίζοντο εἰς αὐτὸ μέχρι τῶν ἀστράγαλων.

Ἡ Λίξα δὲν ἠδύνατο νὰ περιπατῇ εἰς τὴν παγωμένην ταύτην χάλαζαν, ἔχουσα πάντινα ὑποδήματα, καὶ τὴν ἐπῆρα εἰς τὴν βᾶξιν μου. Τὸ πρόσωπόν της, τόσον εὐθυμον ὅτε ἤρχόμεθα, ἦτον τώρα κατατεθλιμμένον, καὶ δάκρυα ἐπλήρουν τοὺς ὀφθαλμούς της.

Πολὺς καιρὸς δὲν μᾶς ἐχρειάσθη ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἧς εὗρομεν τὴν αὐλαίαν πύλην ἠνεωγμένην. Ἀμέσως ἐσπεύσαμεν πρὸς τὸν κήπον.

Τὸ θέαμα! Πάντα περὶ ἧσαν τεθραυσμένα, κατὰ συντετριμμένα αἱ θυρίδες, τὰ ἀνθὴ, τὰ τεμάχια τῶν υαλίων, οἱ κόκκοι τῆς χαλάζης, ἀπατέλουν σωρούς, ἄμορφα κρέματα, καὶ τοῦ κήπου τούτου ὅστις τὴν αὐγὴν ἀκόμη ἦτον τόσον πλούσιος, τόσον ὡραῖος, οὐδὲν ἔμεινεν εἰμὴ τὰ ἀκατονόμαστα εἰσπία ταῦτα.

Ποῦ ἦτον ὁ πατὴρ;

Οὐδαμοῦ τὸν ἐβλέπομεν, καὶ ζητοῦντές τον ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μέγα ἀνθοκομεῖον, οὐ οὐδὲ ἐν ὑαλίον εὗρεν ἄθραυστον. Ἐκάθητο δὲ, ἡ μᾶλλον ἦτον ἐρριμμένος εἰς ξύλινον σκίμποδα ἐν τῷ μέσῳ τῶν συντριμμάτων ἅτινα ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος, καὶ παρ' αὐτὸν ἴσταντο ἀκίνητοι ὁ Ἀλέξης καὶ ὁ Βενιαμίν.

— ὦ δυστυχὴ μου παιδί! ἀνέκραξεν ὑφ' ὧν τὴν κεφαλὴν ὅτε ἐπλησιάζομεν, καὶ ἐννοήσας ἡμᾶς ἐκ τοῦ κρότου τῶν ὑπὸ τοῦς πόδας μας θραυσμένων υαλῶν ὦ δυστυχὴ μου παιδί!

Καὶ λαβὼν τὴν Λίζαν εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἤρχισε νὰ κλαίῃ χωρὶς νὰ εἰπῇ μίαν λέξιν.

Τί νὰ εἰπῇ;

Ἦτον καταστροφή· ὅσον δὲ μεγάλη καὶ ἂν ἦτον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἦτον ἔτι μεγαλύτερα διὰ τ' ἀποτελέσματα.

Μετ' ὀλίγον ἔμεινον παρὰ τῆς Στεφανῆς καὶ παρὰ τῶν παιδίων πόσον δεδικαιολογημένη ἦτον τοῦ πατρὸς ἡ ἀπελπισία. Πρὸ δέκα ἐτῶν εἶχεν ἀγοράσει ὁ πατὴρ τὸν κῆπον τοῦτον, καὶ εἶχεν οἰκοδομήσει τὴν οἰκίαν ὁ ἴδιος. Ὁ πωλῆσας εἰς αὐτὸν τὸ γήπεδον τῷ εἶχε δανείσει καὶ χρήματα διὰ ν' ἀγοράσῃ τὸ ὑλικὸν τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀνθοκόμου. Συνεφωνήθη δὲ ν' ἀποδοθῇ τὸ δάνειον δι' ἐτησίων δόσεων ἐντὸς δεκαπέντε ἐτῶν. Δι' ἐπιμελοῦς ἐργασίας καὶ διὰ παντοίων στερήσεων εἶχε κατορθώσει ὁ πατὴρ νὰ πληρώσῃ ὡς τότε ἀκριβῶς τὰς δόσεις του· καὶ τόσον ἀναγκαιοτέρα ἦτον ἡ ἀκρίβεια αὕτη τῶν πληρωμῶν, καθ' ὅσον ὁ πωλητὴς μίαν μόνον περίστασιν περιέμενε, δηλαδή μίαν μόνον ἀναβολήν, διὰ νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ τὸ γήπεδον, τὴν οἰκίαν, τὸ ὑλικόν, κρατῶν, ἐννοεῖται, καὶ τὰς δέκα δόσεις αἷς εἶχεν ἤδη λάβει. Φαίνεται μάλιστα ὅτι αὕτη ἦτον ἡ κερδοσκοπικὴ πρόθεσίς του, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἐπὶ τῶν δεκαπέντε ἐτῶν θὰ ἤρχετο μία περίστασις καθ' ἣν ὁ πατὴρ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ, ἐνήργησε τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἥτις δι' αὐτὸν ἦτον ὅλος ἀκίνδυνος, ἐν ᾧ διὰ τὸν ὀφειλέτην ἦτο πλήρης κινδύνος.

Ἰδοὺ λοιπὸν, ἡ χάλαζα ἔφερε τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Καὶ τώρα, τί θὰ ἐγίνετο;

Πολὺν καιρὸν δὲν ἐμείναμεν ἐν τῇ ἀβεβαιότητι, καὶ τὴν ἐπαύριον τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ Ἀκίνος ὤφειλε νὰ πληρώσῃ τὴν ἐτησίαν του δόσιν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν φυτῶν, εἶδομεν ἐλθόντα εἰς τὴν οἰκίαν κύριον μέλανα ἐνδύματα ἔχοντα, ὅστις πολὺ περιποιητικὸς δὲν ἐφαίνετο, καὶ μᾶς ἔδωκε χαρτίον σεσημασμένον, ἀφ' οὗ ἔγραψέ τινας λέξεις εἰς αὐτὸ, εἰς γραμμὴν ἥτις ἔμενεν ἀγραφος.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτον δικαστικὸς κλητὴρ.

Ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἤρχισεν νὰ ἐπανέρχεται συνεχέστατα, ὥστε μέχρι τέλους ἐγνώριζε καὶ τὰ ὀνόματα ὅλων ἡμῶν.

— Καλ' ἡμέρα, Ῥεμὴ, καλ' ἡμέρα, Ἀλέξη, ἔλεγε. Εἴθετε καλὰ, κυρία Στεφανή;

Καὶ μᾶς ἔδιδε τὸν σεσημασμένον του χάρτην, ὡς εἰς φίλους.

— Καλὴν ἐντάμωσιν, παιδιά!

— Κατὰ διαβόλου!

Ὁ πατὴρ δὲν ἔμενε πλέον εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἔτρεχεν εἰς τὴν πόλιν. Ποῦ ἐπῆγαινε; Δὲν ἤξεύρω, διότι ἐκεῖνος, ὁ ἄλλοτε τόσον ὀμιλητικὸς, λέξιν τώρα δὲν ἐξεστόμει. Ἐπῆγαινε διὰ τὰς ὑποθέσεις, βεβαίως εἰς τὰ δικαστήρια.

Ἡ ἰδέα αὕτη μὲ κατατρόμαζε. Καὶ ὁ Βιτάλης ἐπῆγεν εἰς τὰ δικαστήρια, καὶ ἤξευρον τί τῷ συνέβη.

Ὡς πρὸς τὸν πατέρα τὸ ἀποτέλεσμα ἐβράδυνε πολὺ περισσότερον, καὶ οὕτω παρῆλθε μέρος τοῦ χειμῶνος. Ἐπειδὴ, ἐννοεῖται, δὲν ἐδυνήθημεν νὰ ἐπισκευάσωμεν τὰ ἀνθοκομεῖα καὶ ν' ἀνανεώσωμεν τὰ ὑαλῖα εἰς τὰ πλαίσια, ἐκαλλιεργοῦμεν εἰς τὸν κῆπον λαχανικὰ καὶ ἄνθη μὴ ἀπαιτοῦντα προφυλάξεις. Πολὺ προσοδοφόρον δὲν ἦτον τοῦτο, ἀλλ' ὅπως δῆποτε κατὰ τὸ ἀπέφερε, καὶ ἔπειτα ἦτον ἐργασία.

Μίαν ἐσπέραν ὁ πατὴρ ἐπέστρεψε πλέον καταβεβλημένος ἀκόμη παρ' ἄλλοτε.

— Παιδιά, εἶπεν, ἐτελείωσε.

Ἡθέλῃσα νὰ ἐξέλθω, διότι ἐνόησα ὅτι περὶ σπουδαίου ἐπρόκειτο, καὶ ἐπειδὴ ἀπετείνετο εἰς τὰ παιδιά του, ἔκρινα ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἶμαι παρὼν ν' ἀκούσω.

Ἀλλὰ μοὶ ἔνευσε νὰ μείνω.

— Δὲν εἶσαι τῆς οἰκογενείας; εἶπε. Εἶσαι μὲν πολὺ νέος διὰ ν' ἀκούσῃς, ὅτι ἔχω νὰ σ' εἰπῶ, ἀλλὰ τόσον ἐδοκιμάσθης ὑπὸ τῆς δυστυχίας, ὥστε ἡμπορεῖς νὰ μ' ἐννοήσῃς. Παιδιά, θὰ σὰς ἀφήσω.

Ὅλα τὰ παιδιά ἀνεφώνησαν καὶ ἐξέπεμψαν κραυγὴν θλίψεως.

Ἡ Λίζα ἐπήδησεν εἰς τὴν ἀγκάλην του, καὶ τὸν ἐφίλησε κλαίονσα.

— ὦ! ἐννοεῖται ὅτι θέλησίς μου δὲν εἶναι ν' ἀφήσω παιδιά καλὰ ὡς εἴθετε σεῖς, ἀγαπητὴν κόρην ὡς εἶναι ἡ Λίζα.

Καὶ τὴν ἔσφιγγεν εἰς τὴν καρδίαν του.

— Ἀλλὰ καταδικάσθην νὰ πληρώσω, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχω χρήματα, θὰ τὰ πωλῶ ὅλα ἐδῶ, καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν θὰ φθάσουν, θὰ μὲ ρίψουν εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου θὰ μείνω πέντε ἔτη. Ἀφ' οὗ δὲν ἡμπορῶ νὰ πληρώσω διὰ χρημάτων, θὰ πληρώσω διὰ τοῦ σώματος, διὰ τῆς ἐλευθερίας μου.

Τότε ἤρχισαμεν ὅλοι νὰ κλαίωμεν.

— Λυπηρὸν εἶναι, εἶπεν, ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ὑπάγωμεν ἐναντίον τοῦ νόμου, καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ νόμος. Φαίνεται ὅτι ἄλλοτε ἦτον ἀκόμη αὐστηρότερος, — τοῦτο μοὶ εἶπεν ὁ δικηγόρος μου, — καὶ ὅτι ὅταν ὁ ὀφειλέτης δὲν ἡμπορεῖ νὰ πληρώσῃ τοὺς δανειστάς του, εἶχον αὐτοὶ τὸ δικαίωμα νὰ κατακερματίσουν τὸ σῶμα του, καὶ νὰ διανεμηθῶσιν ὅσα μέρη αὐτοῦ ἤθελον· ἐμὲ εἰς τὴν φυλακὴν μόνον μὲ στέλλουν. Ἐκεῖ θὰ εἶμαι βεβαίως μετ' ὀλίγας ἡμέρας, καὶ θὰ μείνω πέντε ἔτη. Τί θὰ γίνεστε σεῖς εἰς τὸ διάστημα τοῦτο; Ἰδοὺ τὸ φοβερόν.

Ἐπειτα ἐπῆλθε σιωπὴ· ποῖαν ἐντύπωσιν ἀπέτελεσεν εἰς τὰ ἄλλα παιδιά, δὲν τὸ ἤξεύρω δι' ἐμὲ ὅμως ὑπῆρξε φρικτή.

— Ἐννοεῖτε βεβαίως ὅτι δὲν παρέλειψα νὰ σκεφθῶ περὶ τούτου· καὶ ἰδοὺ τί ἀπεφάσισα διὰ

νὰ μὴ μείνητε μόνοι καὶ ἐγκαταλελειμμένοι ἀφ' οὗ φυλακισθῶ.

Τότε μοὶ ἐπανῆλθε μικρὰ ἐλπίς.

— Ὁ Ῥεμὴς θὰ γράψῃ εἰς τὴν ἀδελφὴν μου Αἰκατερίνην Συριώτου εἰς Δρεῦζ τῆς Νισύρης, θὰ τῇ ἐξηγήσῃ τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων, καὶ θὰ τὴν παρακαλέσῃ νὰ ἔλθῃ. Μετὰ τῆς Αἰκατερίνης δὲ, ἥτις εὐκόλως δὲν τὰ χάνει, καὶ εἶναι τῶν ὑποθέσεων ἔμπειρος, θ' ἀποφασίσωμεν τί εἶναι τὸ καλῆτερον.

Ἦτον ἡ πρώτη ἐπιστολὴ αὕτη ἣν ἔγραψον, ἐπίπνοος καὶ σκληρὰ ἀρχή!

Ἄν καὶ οἱ λόγοι τοῦ πατρὸς ἦσαν ἀόριστοι, περιείχον ὅμως μίαν ἐλπίδα, καὶ εἰς ἣν ἡμεθα θέσιν, πολὺ ἦτον καὶ τὸ νὰ ἐλπίζωμεν.

Ἀλλὰ τί;

Δὲν τὸ ἐβλέπομεν, καὶ ὅμως ἠλπίζομεν. Ἡ Αἰκατερίνη θὰ ἤρχετο, καὶ ἦτον γυνὴ ἔμπειρος τῶν ὑποθέσεων· τοῦτο ἤρκει εἰς παιδιά ἀφελῆ καὶ ἀνί δεα ὡς ἡμεῖς ἡμεθα.

Διὰ τοὺς ἐμπείρους τῶν ὑποθέσεων δὲν ὑπάρχουσι δυσκολίαι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον.

Ἀλλὰ δὲν ἦλθεν ὅσον ταχέως ἐφантаζόμεθα, καὶ οἱ κλητῆρες οἱ ἐκτελοῦντες τὴν προσωποκράτησιν τῶν ὀφειλετῶν ἐφθασαν πρὸ αὐτῆς.

Ὁ πατὴρ ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐνὸς φίλου του, ὅτε, ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας, τοὺς ἀπῆντησεν ἐμπρός του. Τὸν συνώδευον δὲ καὶ ἐγὼ, καὶ ἐν ἀκαρεῖ μᾶς περιεκύκλωσαν· ἀλλ' ἦτον περιττὸν, διότι ὁ πατὴρ δὲν διελογίζετο νὰ φύγῃ ὡχρίασε δὲ ὡς ἂν ἔμελλε νὰ λιποθυμήσῃ, καὶ ἐξήτησε παρὰ τῶν φυλάκων διὰ φωνῆς ἀσθενοῦς τὴν ἄδειαν νὰ φιλήσῃ τὰ τέκνα του.

— Μὴ λυπεῖσαι τόσον, καλέ μου ἄνθρωπε, εἶπεν ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν· ἡ φυλακὴ τῶν χρεῶν δὲν εἶναι πολὺ φοβερά, καὶ ἀπαντᾷ τις ἐκεῖ καλοὺς συντρόφους.

Ἡμεῖς ἐμείναμεν εἰς τὴν οἰκίαν, περιστοιχοῦμενοι ὑπὸ τῶν κλητῆρων.

Ἐγὼ δ' ἐπῆγα εἰς τὸν κῆπον νὰ φέρω τὰ παιδιά.

Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν εὗρομεν τὸν πατέρα κρατοῦντα εἰς τὰς ἀγκάλας του τὴν Λίζαν, ἥτις ἔκλαιε ποταμηνδόν.

Τότε εἰς τῶν κλητῆρων τῷ ὠμίλησεν εἰς τὸ αὐτίον, ἀλλὰ δὲν ἤκουσα τί τοῦ εἶπε.

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ πατὴρ, ἔχετε δικαίον· πρέπει.

Καὶ ἐγερθεὶς ἀποτόμως, ἀφῆκε τὴν Λίζαν κατὰ γῆς. Ἐκείνη ὅμως τὸν συνέλαβε, καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀφήσῃ τὴν χεῖρά του.

Τότε ἐφίλησε τὴν Στεφανήν, τὸν Ἀλέξην καὶ τὸν Βενιαμίν.

Ἐγὼ δ' ἔμενον εἰς μίαν γωνίαν, θαμβοὺς ἔχον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ δακρύων· ἀλλὰ καλέσας με,

— Καὶ σὺ, Ῥεμὴ, εἶπε, δὲν ἔρχεσαι νὰ μὲ ἀγκαλισθῇς; Καὶ σὺ δὲν εἶσαι παιδίον μου;

Ἡμεθα ἐκτὸς ἡμῶν αὐτῶν.

— Μείνατε, εἶπεν ὁ πατὴρ ἐπιτακτικῶς. Σὰς τὸ διατάττω.

Καὶ ταχέως ἐξῆλθεν, ἀφ' οὗ ἔθηκε τὴν χεῖρα τῆς Λίζας εἰς τὴν χεῖρα τῆς Στεφανῆς.

Ἡθέλῃσα νὰ τὸν παρακολουθῶ, καὶ διηυθυνόμεν πρὸς τὴν θύραν· ἀλλ' ἡ Στεφανὴ μοὶ ἔνευσε νὰ σταθῶ.

Ποῦ θὰ ἐπῆγαινον; Τί θὰ ἔκαμνον;

Ἐμείναμεν ὡς νεκροὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μαγειρείου· ἐκλαίοντες, καὶ κανεὶς δὲν εὗρισκε νὰ εἰπῇ μίαν λέξιν.

Ποῖαν λέξιν;

Τὸ ἤξεύρομεν ὅτι ἡ φυλάκισις αὕτη ὀψέποτε θὰ ἐγίνετο, ἀλλ' ἐνομιζομεν ὅτι ἡ Αἰκατερίνη θὰ ἦτον τότε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ Αἰκατερίνη ἦτον ἡ προστασία μας.

Ἀλλ' ἡ Αἰκατερίνη δὲν εἶχεν ἔλθει.

Ἐφθασεν ὅμως μίαν ὥραν περίπου μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πατρὸς, καὶ μᾶς εὗρεν ὅλους εἰς τὸ μαγειρεῖον, ὅπου οὐδὲ μίαν λέξιν δὲν εἶχομεν ἀνταλλάξει. Ἐκείνη ἥτις ὡς τῆς στιγμῆς ἐκείνης μᾶς ὑπεστήριζεν, ἦτον ἤδη καὶ αὕτη κατασυντετριμμένη· ἡ Στεφανή, ἡ τόσον ἀνδρεία ψυχὴ, τόσον δυσκαταγώνιστος, ἦτον ἤδη ἀσθενὴς ὡς ἡμεῖς. Δὲν μᾶς ἐνεθάρρυνε πλέον, δὲν εἶχε θέλημεῖς. Ἐπαυσε νὰ διευθύνῃ, καὶ ἦτον ὅλη παραδεδωμένη εἰς τὴν λύπην τῆς, καταστέλλουσα αὐτὴν μόνον ἵνα παρηγορῇ τὴν τῆς Λίζας. Ὁ κυβερνήτης ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡμεῖς τὰ παιδιά, χωρὶς κανένα εἰς τὸ πηδάλιον, χωρὶς φάρου πρὸς ὃν νὰ πλέωμεν, χωρὶς οὐδενὸς ὅστις νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὸν λιμένα, χωρὶς καὶ νὰ ἤξεύρωμεν ἂν δι' ἡμᾶς ὑπῆρχε λιμὴν, ἐμένομεν ἀπολωλότες ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους τοῦ βίου, παραρριπτόμενοι ὑπὸ τῶν ἀνέμων, πάσης ἰδέας, παντὸς κινήματος ἀνεπίδεκτοι, ἐντρομοὶ τὸν νοῦν, ἀπέλπιδες τὴν καρδίαν. Σπανία γυνὴ ἦτον ἡ θεία Αἰκατερίνα. Εἶχε πρωτοβουλίαν καὶ θέλησιν. Εἶχεν ὑπηρετήσῃ ὡς τροφὸς εἰς τὰ Παρίσια ἐπὶ δέκα ἔτη, κατὰ πέντε διαφόρους ἐποχάς. Ἐγνώριζε τοῦ κόσμου τὰς δυσκολίας, καὶ, ὡς ἔλεγεν ἡ ἰδία, ἤξευρε νὰ εὕρισκῃ τὰ νερά τῆς.

Ἀνακούφισις ἦτον δι' ἡμᾶς νὰ τὴν ἀκούωμεν νὰ μᾶς προστάξῃ καὶ νὰ τῇ ὑπακούωμεν. Εἶχομεν εὖρει δοδδεκτικὴν ὀρθώθημεν εἰς τοὺς πόδας μᾶς πάλιν.

Χωρικὴ, ἄνευ ἀνατροφῆς καὶ ἄνευ περιουσίας, βαρεῖαν εὐθύνην ἀνεδέχετο διὰ μιᾶς. Καὶ γενναίότεροι ἐδύναντο νὰ ἐνδοιάσωσιν. Ἀνελάμβανεν οἰκογένειαν ὀρφανῶν, ὧν ὁ πρεσβύτερος δὲν ἦτον δεκαεξαετής, καὶ ἡ νεωτέρα ἦτον βωβή. Πῶς νὰ οἰκονομήσῃ αὐτὰ τὰ παιδιά; Πῶς νὰ ἀναδεχθῇ ὅταν μετὰ δυσκολίας ἔζη καὶ ἡ ἰδία;

Ὁ πατὴρ ἐνὸς τῶν παιδίων αἰεὶ εἶχε γαλακτοῦ χήσει ἦτον συμβολαιογράφος. Ἐκείνον ἐπῆγε καὶ ἐσυμβουλευθῇ, καὶ μετ' ἐκείνου, κατὰ τὴν γνώμην

καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας του, ἀπεφασίσθη ἡ τύχη μας. Μετὰ ταῦτα ἐπῆγε καὶ συνενόηθη μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ οὕτως ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς εἰς τὰ Παρίσια, χωρὶς οὐτε ἅπαξ νὰ μᾶς εἰπῇ τι περὶ τῶν διαβημάτων καὶ τῶν σκοπῶν τῆς, μᾶς ἐγνωστοποίησε τ' ἀποφασισθέντα.

Ἐπειδὴ ἡμεῖς πολὺ μικροὶ διὰ τὰ ἐργαζώμεθα μόνον, ἕκαστον παιδίον θὰ ἐπῆγαιεν εἰς τινος συγγενοῦς, θεῖου ἢ θείας, ὅστις θὰ ἤθελε νὰ τὸ δεχθῇ.

Ἡ Αἰζα, εἰς τῆς θείας Αἰκατερίνης εἰς Μορβάν.

Ὁ Ἀλέξης, εἰς θεῖου τινός, ὅστις ἦτον μεταλλωρύχος εἰς Βάρσιν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῶν Σεβεννῶν.

Ὁ Βενιαμίν, εἰς ἄλλου θεῖου ὅστις ἦτον κηπουρὸς εἰς ἄγιον Κεντίνον.

Ἡ δὲ Στεφανή, εἰς θείας νενυμφευμένης εἰς Χαρέντην, τὴν παραθαλασσίαν, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἐσνάνδην.

Ἡκοῦον τὰς διατάξεις ταύτας, καὶ περιέμενον νὰ ἔλθῃ ἡ σειρά μου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ θεία Αἰκατερίνα ἔπαυσεν ὁμιλοῦσα, ἐπροχώρησα.

— Καὶ ἐγὼ; εἶπον.

— Σὺ; Ἀλλὰ σὺ δὲν εἶσαι τῆς οἰκογενείας.

— Θὰ ἐργασθῶ διὰ σᾶς.

— Δὲν εἶσαι τῆς οἰκογενείας.

— Ἐρωτῆσατε τὸν Ἀλέξην καὶ τὸν Βενιαμίν ἂν δὲν ἐργάζονται μὲ προθυμίαν.

— Καὶ τρώγεις ἐπίσης μὲ προθυμίαν; δὲν εἶναι ἀληθές;

— Ναί, ναί, εἶναι τῆς οἰκογενείας, εἶπον ὅλοι.

Τότε ἐπροχώρησεν ἡ Αἰζα, καὶ ἤνωσε τὰς χεῖρας τῆς ἐμπρὸς τῆς θείας μετὰ σχήματος εὐγλωττοτέρου ὅλων τῶν λόγων.

— Φιλτάτῃ μου, εἶπεν ἡ θεία Αἰκατερίνα, σ' ἐννοῶ κάλλιστα. Θέλεις νὰ ἔλθῃ μὲ σέ. Ἀλλὰ βλέπεις; Εἰς τὴν ζωὴν δὲν γίνεται πάντοτε ὅ,τι θέλομεν. Σὺ εἶσαι ἀνεψιὰ μου, καὶ ὅταν θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας, ἂν ὁ ἐδικός μου εἰπῇ στραβὴν λέξιν, ἢ δείξῃ δυσἀρεσκίαν εἰς τὴν τράπεζαν, μίαν λέξιν θὰ ἔχω ν' ἀποκρίνωμαι. «Εἶναι τῆς οἰκογενείας μας. Ποῖος θὰ τὴν λυπηθῇ, ἂν ἡμεῖς δὲν τὴν λυπηθῶμεν;» Καὶ ὅ,τι σοὶ λέγω δι' ἡμᾶς εἶναι ἀληθές καὶ διὰ τὸν θεῖον τοῦ ἀγίου Κεντίνου, διὰ τὸν θεῖον τῆς Βάρσης καὶ διὰ τὴν θείαν τῆς Ἐσνάνδης. «Ὅστις δέχεται τοὺς συγγενεῖς του δὲν δέχεται διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ξένους. Διὰ τὴν οἰκογένειαν εἶναι ὀλίγος ὁ ἄρτος; δὲν περισσεύει δι' ὅλον τὸν κόσμον.

Εἶδον ἀμέσως ὅτι τίποτε δὲν ἐδύνατο νὰ γίνῃ, τίποτε δὲν εἶχον νὰ προσθέσω. «Ὅ,τι ἔλεγεν ἦτον ἀληθὲστατον. «Δὲν ἦμην τῆς οἰκογενείας». Δὲν εἶχον τίποτε ν' ἀπαιτῶ. Ἄν ἐξήτουν, θὰ ἦμην ἐπαίτης. Καὶ ὅμως, μήπως θὰ τοὺς ἡγάπων περισσότερον ἂν ἦμην τῆς οἰκογενείας των; Ὁ Ἀλέξης, ὁ Βενιαμίν δὲν ἦσαν ἀδελφοί μου; ἀδελφαί μου δὲν ἦσαν ἡ Στεφανή καὶ ἡ Αἰζα; Δὲν τοὺς

ἡγάπων ὅσον ἔπρεπε; καὶ ἡ Αἰζα δὲν μὲ ἡγάπα ὅσον τὸν Ἀλέξην ἢ τὸν Βενιαμίν;

Ἡ θεία Αἰκατερίνα ποτὲ δὲν ἀνέβαλλε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς. Μᾶς εἰδοποίησεν ὅτι θὰ ἐχωρίζομεθα τὴν ἐπαύριον τὸ πρωῒ, καὶ τοῦτο εἰποῦσα μᾶς ἔστειλε νὰ κοιμηθῶμεν.

Μόλις ἐπήγομεν εἰς τὸν κοιτῶνά μας, καὶ ὅλοι μὲ ἐτριγύρισαν, καὶ ἡ Αἰζα ἐρρίφθη ἐπάνω μου κλαίονσα. Τότε ἐνόησα, ὅτι ἂν καὶ τοὺς ἔτῃκεν ἡ λύπη τοῦ χωρισμοῦ, ἀλλ' ἐμὲ ἐσυλλογίζοντο, ἐμὲ ἐλυποῦντο, καὶ ἡσθάνοντο ὅτι ἦμην ἀδελφός των. Τότε μίαν ἰδέαν ἐπῆλθεν εἰς τὸν τεταραγμένον μου νοῦν, ἢ μᾶλλον, διότι πρέπει νὰ εἰπῶ τὸ καλὸν καθὼς τὸ κακὸν, μίαν ἐμπνευσις τῆς καρδίας μου ἀνέβη εἰς τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς καρδίας.

— Ἀκούσατε, εἶπον. Βλέπω ὅτι ἂν οἱ συγγενεῖς σας δὲν μὲ θέλουν, σεῖς ὅμως, σεῖς μὲ ἔχετε τῆς οἰκογενείας σας.

— Ναί, εἶπον καὶ οἱ τρεῖς. Ὁ δὲ εἶσαι πάντοτε ἀδελφός μας.

Ἡ δὲ Αἰζα, ἐπειδὴ δὲν ἠμπόρει νὰ ὁμιλήσῃ, ἐπεκύρωσε τὰς λέξεις ταύτας σφίγγουσα μοι τὴν χεῖρα καὶ στηρίζουσα ἐπ' ἐμὲ βλέμμα τόσο βεβηθὺ, ὥστε τὰ δάκρυα μοι ἦλθον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Αἱ λοιπὸν, ναί! θὰ εἶμαι ἀδελφός σας καὶ θὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω.

— Ποῦ θέλεις νὰ ὑπάγῃς; ἠρώτησεν ὁ Βενιαμίν.

— Ὑπάρχει μία θέσις εἰς τοῦ Περνύτου. Θέλεις αὖριον τὸ πρωῒ νὰ ὑπάγω νὰ τὴν ζητήσω διὰ σέ; εἶπεν ἡ Στεφανή.

— Δὲν θέλω νὰ λάβω θέσιν· ἂν λάβω, θὰ πρέπη νὰ μείνω εἰς τὰ Παρίσια, καὶ τότε πλέον δὲν θὰ σᾶς βλέπω. Ὁ δὲ φορέσω πάλιν τὴν πρόβειάν μου, θὰ λάβω τὴν ἄρπαν μου ἀπὸ τοῦ καρφίου, ὅπου τὴν ἐκρέμασεν ὁ πατήρ, καὶ θὰ πηγαίνω ἀπὸ Ἀγίου Κεντίνου εἰς Βάρσιν, ἀπὸ Βάρσης εἰς Ἐσνάνδην, ἀπὸ Ἐσνάνδης εἰς Δρευζύ, θὰ σᾶς βλέπω ὅλους, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, καὶ οὕτως δι' ἐμὲ θὰ ἦσθε πάντοτε ἡνωμένοι. Δὲν ἐλησμόνησα οὐτε τὰ ἄσματά μου, οὐτε τοὺς σκοποὺς τῶν χορῶν. Οὕτω θὰ κερδίζω τὸν ἄρτον μου.

Εὐχαρίστησις ἔλαμψεν εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα, καὶ εἶδον ὅτι ἡ ἰδέα μου ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰς εὐχὰς των, δι' ἃ καὶ ἐν μέσῳ τῆς θλίψεως ἡσθάνοντο ἐμαυτὸν εὐτυχῇ. Ἐπὶ πολλὴν ὥραν ὁμιλήσαμεν περὶ τοῦ σχεδίου ἡμῶν, περὶ τοῦ χωρισμοῦ, περὶ τῶν συνεντεύξεων, περὶ τοῦ παρελθόντος, περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐπειτα ἡ Στεφανή ἠθέλησε νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὰς κλῖνας μας· ἀλλὰ κάνεις δὲν ἐκοιμήθη καλῶς ἐκείνην τὴν νύκτα, καὶ ἐγὼ ὀλιγώτερον ἴσως ἀφ' ὅλους τοὺς ἄλλους.

Τὴν ἐπαύριον, ἀπὸ τὰ χαράγματα, ἡ Αἰζα μ' ἔφερεν εἰς τὸν κῆπον. Ἐνόησα δ' ὅτι εἶχε κάτι νὰ μ' εἰπῇ.

— Θέλεις νὰ μοὶ ὁμιλήσῃς;

Τότε ἔνευσεν καταπρατικῶς.

— Αὐπεῖσαι διὰ τὸν χωρισμόν μας; δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ μοὶ τὸ εἰπῇς; τὸ βλέπω εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ τὸ αἰσθάνομαι εἰς τὴν καρδίαν μου.

Μοὶ ἔνευσεν δὲ τότε ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ τοῦτου.

— Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας θὰ εἶμαι εἰς Δρευζύ.

Τότε ἐκίνησεν ἐκείνη τὴν κεφαλήν.

— Δὲν θέλεις νὰ ὑπάγω εἰς Δρευζύ;

Διὰ τὴν συνεννοηθῶμεν συνήθως προσέτρεχον εἰς ἐρωτήσεις, καὶ μοὶ ἀπεκρίνετο δι' ἐνὸς σχήματος ἀρνητικοῦ ἢ καταπρατικοῦ.

Μοὶ εἶπε λοιπὸν ὅτι θέλει νὰ ἔλθω εἰς Δρευζύ· ἀλλ' ἐκτείνουσα τὴν χεῖρα πρὸς τρεῖς διαφόρους διευθύνσεις, μοὶ ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι πρὶν ἔπρεπε νὰ ὑπάγω νὰ ἴδω τοὺς ἀδελφούς καὶ τὴν ἀδελφήν τῆς.

— Θέλεις νὰ ὑπάγω πρὶν εἰς Βάρσιν, εἰς Ἐσνάνδην καὶ εἰς Ἅγιον Κεντίνον;

Ἐπειδὴ τότε χαίρουσα διότι τὴν ἐνόησα.

— Διὰ τί; Ἐγὼ σὲ ἤθελον νὰ ἴδω πρῶτην.

Διὰ τῶν χειρῶν τῆς δὲ, διὰ τῶν χειλέων, καὶ πρὸ πάντων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς μοὶ ἐξήγησε διὰ τί μοὶ ἐξήτει τοῦτο. Ἰδοὺ, μεταφράζω ὅ,τι μοὶ εἶπε.

— Διὰ τὴν μάθω εἰδήσεις περὶ τῆς Στεφανῆς, περὶ τοῦ Ἀλέξην καὶ τοῦ Βενιαμίν, εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς ἴδῃς πρῶτους ἐκείνους. Ἐπειτα θὰ ἔλθῃς εἰς Δρευζύ, καὶ θὰ μοὶ ἐπαναλάβῃς ὅ,τι εἶδες, ὅ,τι σοὶ εἶπον.

Φιλτάτῃ Αἰζα!

Ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσουν εἰς τὰς οὐκὶν τὸ πρωῒ, καὶ ἡ θεία Αἰκατερίνη εἶχε ζητήσει μεγάλην ἅμαξαν διὰ νὰ τοὺς ὑπάγῃ πρῶτον εἰς τὴν φυλακὴν ν' ἀσπάζοι τὸν πατέρα των, καὶ ἔπειτα ἕκαστον μὲ τὰ ὀλίγια τοῦ σκεύη εἰς τὸν σιδηρόδρομον.

Εἰς τὰς ἑπτὰ μ' ἐπῆρεν ἡ Στεφανή εἰς τὸν κῆπον.

— Ὁ χωρισθῶμεν, μοὶ εἶπεν. Ἡθελον νὰ σοὶ δώσω ἕν ἐνθύμημα· λάβε τοῦτο. Εἶναι βελονοθήκη, καὶ περιέχει κλωστήν, βελόναν καὶ ἀκόμη καὶ φαλλίδιον. Μοὶ τὴν εἶχε δώσει ὁ ἀνάδοχος μου. Εἰς τὸν δρόμον θὰ τὴν χρειασθῇς, διότι δὲν θὰ εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖ νὰ σοὺ ἐμβαιώσω ὅ,τι ἐξήλωθῃ καὶ νὰ ῥάπτω τὰ κομμάτια σου. Ὅταν μεταχειρίζεσαι τὸ φαλλίδιον μου, θὰ μ' ἐνθυμήσαι.

Ἐν ᾧ δὲ μοὶ ὁμιλεῖ ἡ Στεφανή, ὁ Ἀλέξης πηγαίνοντο περὶξ. Ἀφ' οὗ δ' ἐκείνη ἐμῆκεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐγὼ εἶχον μείνει εἰς τὸν κῆπον εἰς ἰσχυρὰν συγκίνησιν, μ' ἐπλησίασε.

— Ἐγὼ δύο πεντόφραγκα, μ' εἶπεν· ἂν θελήσῃς νὰ δεχθῇς τὸ ἐν, πολλὸ θὰ μ' εὐχαριστήσῃς.

Ἐκ τῶν πάντων ἡμῶν μόνος ὁ Ἀλέξης εἶχε τὴν αἰσθησιν τῶν χρημάτων, καὶ τὸν ἐχλευάζομεν πάντοτε διὰ τὴν φιλαργυρίαν του. Συνέλεγεν ὁ-

βολὸν πρὸς ὀβολόν, καὶ ἀληθῆς τοῦ εὐτυχίαν ἐθεώρει τὸ νὰ ἔχῃ ἡμίφραγκα ἢ φράγκα τινὰ νέαν, καὶ τὰ ἐκράτει καὶ τὰ ἔβλεπε πάντοτε εἰς τὴν χεῖρά του ὡς ἔστιλβον εἰς τὸν ἥλιον, καὶ ἤκουε μετ' ἡδονῆς τὸν μελωδικὸν κρότον των.

Ἡ προσφορά τοῦ μοὶ κατετάραξε τὴν καρδίαν. Ἡθελον ν' ἀρνηθῶ, ἀλλ' ἐπέμεινε καὶ μ' εἰσεβίβασεν εἰς τὴν χεῖρα ἐν λαμπρῶν ἀργυρῶν νόμισμα. Ἐνόησα δ' ἐκείθεν ὅτι ἰσχυρὰ ἦτον ἡ πρὸς ἐμὲ φιλία τοῦ ἀφ' οὗ ὑπερίσχυε τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν μικρὸν θησαυρὸν του.

Οὐδ' ὁ Βενιαμίν μ' ἐλησμόνησε, καὶ ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ μοὶ προσφέρει δῶρον. Μαὶ ἔδωκε δὲ τὸ μαχαίριόν του, καὶ μοὶ ἐξήτησεν ἕνα ὀβολόν, «διότι τὰ μαχαίρια κόπτουν τὴν φιλίαν».

Ἡ ὥρα προσβαίνειν. Ἀκόμη ἐν τέταρτον, ἀκόμη πάντα λεπτά, καὶ θὰ ἐχωρίζομεθα. Ἡ δὲ Αἰζα δὲν θὰ μ' ἐσυλλογίζετο;

Καθ' ἃν στιγμὴν ἠκούσθησαν οἱ τροχοὶ τῆς ἁμάξης, ἐξῆλθε τοῦ δωματίου τῆς θείας Αἰκατερίνης, καὶ μοὶ ἔνευσεν νὰ τὴν ἀκολουθήσω εἰς τὸν κῆπον.

— Αἰζα! ἐφώνησεν ἡ θεία Αἰκατερίνα.

Ἀλλὰ, χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ, ἐξηκολούθησεν ἡ Αἰζα τὸν δρόμον τῆς σπεύδουσα.

Εἰς τοὺς κήπους τῶν ἀνθοκόμων καὶ λαχανοκόμων ὅλου τοῦ ἐδάφους γίνεται χρῆσις ὠφέλιμος, καὶ φυτὰ πρὸς ἀπλὴν τέρψιν καὶ καλλωπισμὸν δὲν καλλιεργοῦνται. Εἰς τὸν ἰδικόν μας κῆπον ὅμως ὑπῆρχε μεγάλη τριανταφυλλέα τῆς Βεγγάλης, καὶ αὐτὴν δὲν τὴν εἶχον ἐκρίζωσει, διότι ἐβλάστανεν εἰς ἄχρηστόν τινα γωνίαν.

Πρὸς τὴν τριανταφυλλέαν ταύτην διευθύνθη ἡ Αἰζα. ἔκοψεν ἕνα κλάδον, καὶ ἔπειτα στραφεῖσα πρὸς ἐμὲ, ἔκοψεν εἰς δύο τὸν κλάδον τοῦτον, ἔχοντα δύο κάλυκας ἐτοιμούς ν' ἀνοιγῶσι, καὶ μοὶ ἔδωκε τὸ ἐν ἡμισυ.

— ὦ! πόσον ἡ διάλεκτος τῶν χειλέων εἶναι ἀτελεστέρα τῆς διαλέκτου τῶν ὀφθαλμῶν! Πόσον αἱ λέξεις εἶναι ψυχραὶ καὶ κεναί, παραβαλλόμεναί πρὸς τὰ βλέμματα!

— Αἰζα! Αἰζα! ἐφώνησεν ἡ θεία.

Ἡδὴ τὰ σκεύη τῶν παιδίων ἦσαν εἰς τὴν ἅμαξαν.

Ἐλαβον τότε τὴν ἄρπαν μου, καὶ ἐκάλεσα τὸν Κάπην. Οὗτος δὲ, βλέπων τὸ μουσικὸν ὄργανόν μου καὶ τὴν παλαιάν μου ἐνδυμασίαν, ἥτις οὐδόλως τὸν ἐτρόμαζεν, ἐπῆδα ἐν χαρᾷ, διότι βεβαίως ἐνόησε ὅτι ἐμέλλομεν ν' ἀρχίσωμεν πάλιν τὰς ὁδοιπορίας μας, καὶ ὅτι θὰ τῇ ἐπετρέπετο πάλιν νὰ πηδᾷ, νὰ τρέχῃ ἐλεύθερος, ὅπερ τῇ ἐφαίνετο διασκεδαστικώτερον παρὰ νὰ μὲν κατὰλειπτο.

Ἡ στιγμὴ τῶν ἀποχαιρετισμῶν εἶχε φθάσει· τὴν συνέταμε δὲ ἡ θεία Αἰκατερίνα. Ἀνέβησεν εἰς τὴν ἅμαξαν τὴν Στεφανήν, τὸν Ἀλέξην, καὶ τὸν Βενιαμίν, καὶ μοὶ εἶπε νὰ τῇ δώσω τὴν Αἰζαν εἰς τὰ γόνατά.

Καὶ ἔπειτα, ἐπειδὴ ἔμενον ὡς ἐκτὸς ἐμαυτοῦ, μ' ἔσπρωξεν ἐλαφρῶς, καὶ ἔκλεισε τῆς ἀμάξης τὴν θύραν.

— Ἐμπρός! εἶπε.

Καὶ ἡ ἄμαξα ἀνεχώρησε.

Διὰ τῶν δακρύων μου εἶδον τὴν κεφαλὴν τῆς Αἰζας ἐκτὸς τοῦ παρθύρου τῆς ἀμάξης, καὶ ἡ χεὶρ τῆς μοὶ ἔπεμψεν ἐν φίλημα. Ἐπειτα δ' ἡ ἄμαξα ἐστράφη ταχέως περὶ τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ, καὶ δὲν εἶδα ἄλλο εἰμὴ σύννεφον κονιορτοῦ.

Τετέλεσται!

Στηρίζομενος εἰς τὴν ἄρπαν μου, τὸν Κάπην εἰς τοὺς πόδας μου ἔχων, ἔμεινα ἐφ' ἱκανὸν χρόνον μηχανικῶς βλέπων τὸν κονιορτὸν, ὅστις ἔπιπτε βραδέως εἰς τὴν ὁδόν.

Εἰς γείτων εἶχεν ἐπιφορτισθῇ νὰ κλείσῃ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ φυλάξῃ τὰ κλειδιά διὰ τὸν νέον οἰκοδεσπότην. Αὐτὸς μ' ἀπέσπασεν ἐκ τῆς ἡλιθίας καταστάσεως εἰς ἣν ἤμην βεβουλισμένος, καὶ μὲ ἀνεκάλεσεν εἰς ἐμαυτόν.

— Ἐκεῖ θὰ μείνῃς πάντοτε; μοὶ εἶπεν.

— Ὁχι, ἀναχωρῶ.

— Ποῦ θὰ ὑπάγῃς;

— Κατ' εὐθείαν ἐμπρός μου.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἡσθάνθη οἶκτον τινὰ, διότι τείνας μοὶ τὴν χεῖρα,

— Ἄν θέλῃς νὰ μείνῃς, μοὶ εἶπε, σὲ κρατῶ χωρὶς μισθὸν ὅμως, διότι δὲν εἶσαι ἀρκετὰ δυνατός. Ἀργότερα, ἄλλο πρᾶγμα.

Τὸν νύχαρίστησα ὅμως ἀρνηθεῖς.

— Ὅπως θέλεις. Τὸ ἔλεγον διὰ τὸ καλὸν σου. Κατευόδιον.

Καὶ ἀνεχώρησε.

Καὶ ἡ ἄμαξα δὲν ἐφάνετο πλέον. Ἡ οἰκία εἶχε κλεισθῇ.

Ἐπέρασα τότε τὸν τελαμῶνα τῆς ἄρπας μου εἰς τὸν ὠμόν μου· τὸ δὲ κίνημα τοῦτο, τὸ ἄλλοτε τόσον σύνθησις εἰς ἐμὲ, εἴλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ Κάπην, ὅστις ἐγερθεὶς ἐστήριζεν ἐπ' ἐμοῦ λάμποντας ὀφθαλμούς.

— Ὑπάγωμεν, Κάπην!

Μ' ἐνόησε, καὶ ἐπήδησεν ἐμπρός μου γαυγίζων. Ἀπέστρεψα δὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ τῆς οἰκίας ταύτης ὅπου εἶχον ζήσει δύο ἔτη, ὅπου ἐνόμιζον ὅτι θὰ ζήσω δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς, καὶ ἀπέβλεψα ἐμπρός μου.

Ὁ ἥλιος ἦτον ἤδη ὑψηλὰ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα, ὁ οὐρανὸς ἦτον καθαρὸς, καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα θερμή. Δὲν ὠμοιάζε διόλου ἡ ἡμέρα ἐκείνη τὴν παγετώδη νύκτα ὅτε εἶχον πέσει κατὰκοπος καὶ ἐξηντημένος ὑπ' αὐτὸν τοῦτον τὸν τοῖχον.

Τὰ δύο λοιπὸν ταῦτα ἔτη ἦσαν μόνον σταθμός, καὶ ἡδὴ ἔπρεπε πάλιν νὰ ἐπαναλάβω τὴν ὁδοπορίαν μου.

Ἄλλ' ὁ σταθμὸς οὗτος ἦτον εὐεργετικός.

Εἶχεν ἀνανεώσει τὰς δυνάμεις μου.

Ἀλλὰ καλὴτέρα ἀκόμη τῶν δυνάμεων ἦν ἡ

σθανόμην εἰς τὰ μέλη μου ἦτον ἡ φιλία ἣν ἡσθάνομην εἰς τὴν καρδίαν μου.

Δὲν ἤμην πλέον μόνος ἐπὶ τοῦ κόσμου.

Εἶχον σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ, νὰ εὐχαριστῶ τοὺς ἀγαπῶντάς με καὶ οὐς ἡγάπων, καὶ νὰ τοῖς εἶμαι χρήσιμος.

Νέα ὑπαρξίς ἠνοίγετο πρὸ τῶν βημάτων μου.

Ἐμπρός!

Τέλος τοῦ πρώτου τόμου καὶ τοῦ πρώτου μέρους.

Ἐκ τοῦ ἐσχάτως ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ κ. Α. Μηλιαράκη «Ὑπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων νήσων κατὰ μέρος», ἐνθα μόνον περὶ Ἀνδρου καὶ Κέου ποιεῖται λόγος, ἀποσπῶμεν τὸ ἐπόμενον τμήμα, ἐνθα πραγματεύεται περὶ τῆς ἀποδημίας τῶν νησιωτῶν εἰς τὸ ἑξωτερικόν. Σ. τ. Δ.

ΕΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι καὶ ἡ ὑφαντικὴ τῶν γυναικῶν ἐν τῇ νήσῳ δὲν ἔχει τι τὸ ἰδιάζον, διότι τοῦτο γίνεται εἰς ὅλους τοὺς γεωργικοὺς τόπους. Ἐν Ἀνδρῳ ὅμως ὡς καὶ εἰς ἄλλας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἰδιάζει ἕτερον τι ἔργον, ὅπερ ἐξ ἐθίμου ἐπικρατεῖ ἀπὸ τῆς Τουρκοκρατίας ἔτι, τὸ νὰ μετέρχωνται ἀποδημοῦσαι εἰς τὸ ἑξωτερικόν αἱ γυναῖκες καὶ αἱ νεάνιδες τὸ ἐπάγγελμα τῆς ὑπηρετρίας καὶ τῆς τροφοῦ.

Πρώτη αἰτία τῶν ἀποδημιῶν τούτων ἐγένετο ἡ πενία, εἰς ἣν περιῆλθον αἱ νῆσοι ἐκ τῶν δεινῶν τῶν Τούρκων καὶ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Οἱ περιηγητὰι τοῦ 12' αἰῶνος μετὰ φρίκης διηγοῦνται τὰ παθήματα τῶν νησιωτῶν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν νήσων τῶν ἐλληνικῶν θαλασσῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ διαφόρους χρόνους ἡ συνήθεια αὕτη ἐπεκράτει ἄλλοτε εἰς ἄλλην νήσον. Ὁ Φιλιππίδης λέγει, ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ αὐτοῦ, εἰς τὰ περὶ Τήνου· «αἱ βυζάστρες τῶν ἀρχοντικῶν τῆς πόλεως (Κωνσταντινουπόλεως) εἶναι σχεδὸν ὅλαις Τηνιακαῖς». Ὁ Ἀλέξανδρος Στούρζας (1791) ἐν τῇ βιογραφίᾳ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀδελφῆς μετ' εὐγνωμοσύνης μνημονεύει τροφοῦ τῆς οἰκογενείας τῶν, ἐκ Σύρου. Τὰς ἀποδημίας τῶν γυναικῶν διηκολύνει ἡ ὑπάρχουσα συγκοινωνία μεταξὺ τῶν νήσων, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Σμύρνης, καὶ ἡ προστασία ἣν ἐλάμβανον αἱ γυναῖκες παρὰ τῶν Ἀνδρίων πλοιάρχων, οἵτινες ἐφρόντιζον περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, περὶ τῆς ἀνακοινώσεως εἰδήσεων ἐκ τῆς πατρίδος καὶ περὶ παντὸς, οὗτινος εἶχον χρεῖαν ἐν τῇ ξένῃ.

Αἱ γυναῖκες ἐπανερχόμεναι εἰς τὴν νήσον μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ ἢ ὀλίγου χρόνου χρησιμοποιοῦσι τὰ ἀποταμιεύματά των εἰς ἀγορὰν κτημάτων, εἰς προίκας, ἢ εἰς ἀγορὰν διαφόρων ἀντικειμένων τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου.

Ἡ ἐργασία τῆς γυναικὸς, προωρισμένης εἰς τὰ τοῦ οἴκου κυρίως καὶ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παιδῶν, ὅταν γίνεται ἐπὶ τόπου ἐνθα οἰκεῖ, εἶνε σπουδαία, διότι ἄνευ παραμελήσεως τοῦ οἴκου καὶ τῶν παιδῶν προσθέτει καὶ αὕτη μέρος μικρὸν εἰς

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ἐπίτιμος πολίτης.

Εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον ἀπενεμήθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἐξαιρετικὴ τιμὴ. Τῇ προτάσει τοῦ λόρδου δημάρχου τοῦ Λονδίνου τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ὠνόμασε παμψηφεί τὸν βασιλέα Γεώργιον ἐπίτιμον πολίτην τοῦ Ἀστεως, ἐπέδωκε δ' αὐτῷ τὸ δίπλωμα, ἐν χρυσῇ κεκλεισμένον θήκῃ, μετὰ τῆς συνήθους ἐπιστημότητος. Ὁ βασιλεὺς μετέβη εἰς τὸ δημαρχεῖον συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος καὶ τῆς πριγκηπίσσης τῆς Οὐαλλίας καὶ ἄλλων μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Ἀφοῦ ἐδέχθη τὸ προσφώνημα τοῦ δημάρχου καὶ ἀντεφώνησε τὰ εἰκότα, παρευρέθη εἰς πρόγευμα, εἰς ὃ προσεκληθῆσαν ὑπὸ τοῦ δημαρχεῖου οἱ ὑπουργοί, τὰ μέλη τῆς ἀριστοκρατίας καὶ διάφοροι Ἕλληνες. Οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι ἔφερον ἑλληνικὰ ἐθνόσημα.

ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ ΑΦΗΡΗΜΕΝΟΙ.

Ὁ τῷ 1850 ἐν Βερολίνῳ τελευτήσας πρῶτος τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων Αὐγουστος Νέανδρος ἦτο τόσον ἀφηρημένος καὶ ἀπρόσεκτος, ὥστε παρέσχεν ἄφθονον ὕλην ἀνεκδότων. Ἐπειδὴ ἡ οἰκία ἐν ἣ κατώκει ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τοῦ πανεπιστημίου, ἐζήτησε καὶ εὗρεν ἄλλην ἐγγυτέραν· οὐχ ἦπτον ὅμως ὅπως μεταβῇ εἰς τὸ πανεπιστήμιον διέβαινε καθ' ἐκάστην ἐπιμόνως ἀπὸ τῆς παλαιᾶς οἰκίας καὶ διήρχετο πάντοτε τὴν συνήθη παλαιὰν ὁδόν.

Λίαν ἀφηρημένος ὑπῆρξε καὶ ὁ Βουδαῖος, ὃν δὲ ἔρασκον ἀπεκάλει τὸ «θαῦμα τῆς Γαλλίας». Μίαν ἡμέραν ἔδραμε σπουδαίως ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦ εἰς τὸ σπουδαστήριόν του καὶ τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ἐκαίετο ἡ οἰκία· ὁ σοφὸς κύριός του τῷ ἀπεκρίθη· «εἰπέ το εἰς τὴν κυρίαν· γνωρίζεις ὅτι ἐγὼ δὲν φροντίζω περὶ τῶν οἰκιακῶν ὑποθέσεων».

Ὁ περίφημος Γάλλος μυθοποιὸς Λαφονταίνος ἐνομήσθη πολλάκις ἡλίθιος. Καθ' ἐκάστην ἐλησμονεῖ νὰ φορέσῃ τὸ ἐνδυμὰ του ἢ τὰ ὑποδήματα του, ἢ τὰ ἐφόρει ἀντιστρόφως. Εἶχεν υἱόν, ὅστις ἀνετράφη ἐκτὸς τῆς οἰκίας καὶ τὸν ὁποῖον δὲν εἶδεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη· τῷ παρήγγειλε λοιπὸν νὰ εὗρεθῇ κατὰ τὴν δεῖνα ἡμέραν καὶ ὦραν εἰς ὁρισμένον μέρος, ὅπως διαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ. Φθάσας εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐλησμόνησε τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεώς του ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οὐδὲ ἀνεγνώριζε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ πολλὴν ὥραν μετ' αὐτοῦ συνομιλήσας ἐστράφη πρὸς τοὺς περιεστῶτας καὶ ἐπήνεσε τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὰς γνώσεις τοῦ νεανίου. Ἀκούσας δὲ παρὰ τούτων ὅτι ὁ νεανίας ἦτο ὁ υἱὸς του, «ἔχω μεγάλην εὐχαρίστησιν» ἀπήντησεν. — Ἄλλοτε ἀπεφάσισε νὰ πορευθῇ εἰς τὸ φρούριον Θιερρῦ, ὅπως διαλλαγῇ μετὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ κεχωρισμένης συζύγου του. Ἀναβάνει λοιπὸν ἐπὶ τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης, φθάνει εἰς Θιερρῦ καὶ ἐρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς συζύγου του.

Ὁ ὑπηρετής, μηδ' ἀντιλαμβάνων αὐτὸν, τῷ λέγει ὅτι ἡ κυρία ὑπῆγε ν' ἀποδῇ τὴν λειτουργίαν. Ὁ Λαφονταίνος, περιμένων τὴν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐπανοδὸν τῆς, ἔρχεται πρὸς τινὰ φίλον, παρ' ᾧ κατέλυσε δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν σκοπὸν τῆς ἐλευσέως του, καὶ τελευτᾶ ἐπ' ἀνένκαμψεν εἰς Παρισίους. Ἐρωτηθεὶς ἐκ συνδιηλλάγῃ μετὰ τῆς συζύγου του, ἀπεκρίνατο ὡσανεὶ ἐκ τοῦ ληθαργίου ἐξυπνήσας· «ἡ σύζυγός μου δὲν ἦτο ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ». — Εἰς ἐκ τῶν συγχρόνων συγγραφέων εἶπεν· «ἀναστρεφόμενος μετὰ τῶν ζώων ὁ Λαφονταίνος ἤτο τι πλέον ἢ ἄνθρωπος· ἀναστρεφόμενος μετὰ τῶν ὁμοίων του ἀνθρώπων ἤτο τι κατώτερον τοῦ ἀνθρώπου».

Ὁ μέγας Ἀγγλος σοφὸς Νηούτων ἦν πρωεὶς τινὰ σφοδρῶς βεβουλισμένος εἰς μελέτας, ὅτε εἰσῆλθεν ἡ οἰκονόμος του, φέρουσα διὰ τὸ πρόγευμα αὐτοῦ ἐν ὧν, ὅπου ἤθελε νὰ βράσῃ ἐντὸς μικροῦ τινος ἀγγείου. Ὁ Νηούτων, θέλων νὰ ἦν μόνος, διέταξε τὴν οἰκονόμον ν' ἀπέλθῃ, εἰπὼν ὅτι αὐτὸς θὰ βράσῃ τὸ ὄν. Ἡ οἰκονόμος κατέθηκε τὴν χύτραν ἐπὶ τῆς ἐστίας, τὸ ὄν ἐπὶ τῆς τραπέζης, πλησίον τοῦ ὁρολογίου τοῦ κυρίου αὐτῆς, καὶ τὸν κατέστησε προσεκτικὸν νὰ μὴ ἀφῇ τὸ ὄν εἰς τὴν χύτραν πλέον τῶν τριῶν λεπτῶν τῆς ὥρας. Μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν ὅπως λάβῃ τὴν χύτραν. Ἀλλ' ὁπόσον ἐξεπλάγῃ ἰδοῦσα τὸν κύριον αὐτῆς ἰστάμενον πρὸ τῆς ἐστίας, κρατοῦντα τὸ ὄν ἐν τῇ χειρὶ, ἐν ᾧ τὸ ὁρολόγιον ἔβραζεν ἐν τῇ χύτρᾳ!

Γινώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δοῦκός

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχοῦ.]

491.

Σχεδὸν πάντοτε ἡ ἄκρα φιλαργυρία πλανᾶται· πάθος δὲ οὐδὲν ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ συγχρότον αὐτῆς, οὐδ' ἐπ' ἄλλου πάθους, πρὸς βλάβην τοῦ μέλλοντος, τοσαύτην ἔχει τὸ παρὸν ἰσχύον, ὅσην ἐπ' αὐτῆς.

492.

Πολλὰκις ἡ φιλαργυρία ἀντίθετα παράγει ἀποτελέσματα. Ἀναρτίητον λόγου χάριν, πλῆθος ἀνθρώπων θυσιάζει ὅλον αὐτοῦ τὸν παρόντα πλοῦτον ἐπ' ἐλπίδι κέρδους ἀμφιδόλου καὶ μεμακρυσμένου· ἄλλοι δὲ καταφρονοῦσι μεγάλα μέλλοντα ὀφείλη χάριν μικροῦ παρόντος κέρδους.

493.

Ὡς φαίνεται, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀρκεῖται εἰς ὅσα ἔχει ἐλαττώματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀυξάνει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ἐπιδεικνύων κατακοσμῶν ἐαυτὸν δι' ἰδιοτρόπων ἰδιωμάτων. Περιποιεῖται δὲ ταῦτα τοσοῦτον, ὥστε ἐπὶ τέλους φυσικὰ καταντῶσιν ἐλαττώματα, ὧν τὸν ζυγὸν δὲν δύναται πλέον νὰ ἀποσειρή.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐνώπιον νεκροταφείου τινὸς τῶν Παρισίων ὑπάρχει οἰκοδόμημα τι φέρον μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ξεροδοχείου, πράγματι δὲ οἶνοπωλεῖον εὐτελές. Ἀποδοθήτω ὅμως δικαιοσύνη εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ καπηλείου τούτου, ὅστις ὡς σύμβολον τῆς ἐπιγραφῆς του ἔθεσε τὰς λέξεις ταύτας· «Καλίτερα εὐρίσκεται τις ἐδῶ παρὰ ἀντικρῦ». Κυρίως τις, ἐπανερχόμενος ἐκ κηδείας προσφάτου, εἰσέρχεται εἰς τὸ καπηλεῖον τοῦτο, καὶ ζητεῖ δύο αὐτὰ τηγανητὰ, διὰ τὰ ὅποια τὸν ζητοῦν τρία φράγκα.

— Συγγνώμην, λέγει ὁ ξένος πρὸς τὸν ὑπηρετήν, δὲν εἶμαι ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ κηδευθέντος.

Ἀλλ' ὁ ὑπηρετής δὲν φαίνεται ἐννοῶν τίποτε.

— Σὺς λέγω, ὅτι μὲ ζητεῖτε νὰ κάμω πληρωμὰς κληρονόμου...

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ὁ φίλος μας *· ὁ μεγαλύτερος ἀφηρημένος τῆς Ἀπτικο-βοιωτίας, ἐξερχόμενος μεγάλου τινὸς χοροῦ, ἐζήτησε παρὰ τοῦ ὑπηρετοῦ τὸ ἐπανωφόριόν του.

— Ὁ ἀριθμός σας; ἠρώτησεν ὁ ὑπηρετής.

— Ὁ ἀριθμός μου; Κύτταξε εἰς τὴν τσέπην τοῦ ἐπανωφορίου μου. Τὸν ἔβραλα ἐκεῖ διὰ νὰ μὴ τὸν χάσω.

Ὁ ηλεκτρικὸς τηλεγράφος θὰ ἤρσκει μεγάλως εἰς τὸν Καίσαρα, ὅστις ἔγραφε τρεῖς λέξεις. Ἀλλὰ πόσον θὰ δυσχερῆσαι τὴν κυρίαν Σεβινιέ!

Τὰ κεράσια κοκκινίζουν, ὅταν ὀριμάζουν. Αἱ γυναικες ὅμως, ὅταν ὀριμάσουν, δὲν κοκκινίζουν πλέον. Αἱ δὲ ψιμυλιζόμεναι μὲ κοκκινάδιον φέρουσι κόκκινον πένθος τῆς νεότητός των.

ΙΩΝΑΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Τὸ ὕψος ἐξ οὗ κατασκευάζονται οἱ μεγάλοι ἄνδρες δὲν εἶνε τόσον σπάνιον, ὅσον ἡ ψαλὶς ἡ ἱκανὴ νὰ τὸ κόψῃ δεόντως καὶ σκοπίμως.

* Ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ βίου ὁ νοῦς εἶνε ὁ φανὸς ὁ δὲ ἡγῶν ἡμᾶς, ἀλλ' ἡ καρδία εἶνε τὸ νεῦρον τὸ ὠλοῦν ἡμᾶς πρὸς τὰ πρόσω.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Κουνὸς μουσουργεῖ ὅταν ἔλθῃ εἰς ἐκστασιν ἀπὸ τῆς ὁποίας οὐδεὶς τολμᾷ νὰ τὸν ἐξεγείρῃ. Ὅταν εὐρίσκεται ἐν τοιαύτῃ ἐκστάσει, ἐργάζεται πολὺ καὶ διαρκῶς, τὸ δὲ νευρικὸν αὐτοῦ σύστημα εἶνε ὅλον ἡρεθισμένον. Ἡμέραν τινὰ ἀπέπεμψε δι' ὕβρεων τὴν σύζυγόν του, τολμήσαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτοῦ ἐργαζομένου καὶ ζητήσῃ τὴν δακτυλήθραν τῆς. Τοῦ Βάγνερ ἡ φαντασία ἐρεθίζεται ὅταν μουσουργῇ ἐν πλούσιᾳ δωματίῳ κωσμημένῳ διὰ μετάξης

καὶ βελούδου. Ὁ Λεκόκ ἐργάζεται οὐχὶ ἐν τῷ σπουδαστήριῳ του ἀλλ' ἐν ὑπαίθρῳ, ἐπὶ ἀτμοπλοίων, σιδηροδρόμων καὶ καθ' ὁδόν πολλὰς μελωδίας του ἐφιλοπόνησεν ἐν τῷ προθαλάμῳ ὁδοντοκτῆτος. μέλλοντος νὰ ἐξαγάγῃ δύο ὁδόντας του. Ὁ Βελλίης ἐμελοποιεῖ ὅτε ἐκυριεύετο ὑπὸ σφοδροῦ ἔρωτος. Ὁ Ροσίτης ἐμουσοῦργεῖ κατὰ κεκλιμένον ὕπτιον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὁλόκληρον πρᾶξιν, καὶ ἐτήρει ἐν τῇ σιδηρᾷ μνήμῃ του τὰς ἐλαχίστας τῶν φωνητικῶν ἀποχρώσεων· αἴφνης δὲ ἡγείρετο καὶ ἔγραψεν. Ὁ Ὄδερ δὲν ἠδύνατο νὰ μουσουργήσῃ, ἐὰν δὲν ἔπινε καμπανίτην οἶνον.

Ὡς ἐκ τῆς ἀφρονίας τῶν λεμονίων ἐν Ἀνδρῷ, γράφει ὁ κ. Α. Μηλιωράκης ἐν τῷ ἀρτίως ἐκδοθέντι συγγράμματι αὐτοῦ «Υπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων νήσων», κατασκευάζουσιν ἐκ λεμονίων, ἐχόντων μέγεθος μικροῦ καρῦου, τὸ γλυκὺν, τὸ λεγόμενον *λεμονάκι*. Πᾶσα οἰκογένεια πλουσία ἢ πτωχὴ θέλει κάμει τὴν προμήθειάν της· ἐκ τούτου δὲ συμβαίνει τὸ παράδοξον ἐν τῇ νήσῳ φαινόμενον, ἐκ τῶν εἰσαγομένων ἔξωθεν προϊόντων νὰ πρωτεύῃ μετὰ τὰ σιτηρὰ ἡ ζάχαρις (!)

Ζῶσι σήμερον ἐπτακόσιοι ὅλοι καὶ δεκαεννέα ἡγεμόνες καὶ ἡγεμονίδες, ἀνήκοντες εἰς δυναστείας βασιλικὰς, ἄρα καὶ ἱκανὰς νὰ φέρωσι στέμματα.

Ὁ ἔχων τοὺς πλείστους πάντων τίτλους εἶνε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας. Ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ εἶνε ἄπαξ αὐτοκράτωρ, ἐννεάκις βασιλεὺς, ἄπαξ ἀρχιδούξ, δεκακαιδεκάκις δούξ, ἄπαξ μέγας πρίγκηψ, τετράκις χωροκόμης, πεντάκις κόμης πριγκηπικὸς, δις πρίγκηψ καὶ ἀπειράκις κόμης καὶ κύριος.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας, ἔχων δεκαοκτὼ προωνύμια, τιτλοφορεῖται βασιλεὺς τῶν Ἀλγάρων ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς θαλάσσης ἐν Ἀφρικῇ. Ἐκτὸς δὲ τούτου εἶνε κύριος τῆς Γουινέας, τοῦ Κόγκο καὶ δούξ τῆς Σαζωνίας. Ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν του ἐφιλοδωρήθη μὲ εἰκοσι προωνύμια, ὁ δ' ὑπερότοκος μὲ εἰκοσιν ἐννέα.

Μεταξὺ ἄλλων ἀξιοσημειῶτων λεπτομερειῶν, τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἰερουσαλὴμ φέρουσι συγχρόνως ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, καὶ ὁ πρίγκηψ Λουσιγνάν. Παρομοίᾳ σύγκρουσις ὑπάρχει καὶ μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Ὁσκάρ, βασιλέως τῶν Γότθων, καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας Χριστιανοῦ, παρομοίως βασιλέως τῶν Γότθων.

Ὁ Ὁσκάρ καὶ ὁ Χριστιανὸς ἔχουσι καὶ δύο ἄλλας βασιλείας, διότι ὁ μὲν πρῶτος εἶνε βασιλεὺς τῶν Βένδων, ὁ δὲ δεῦτερος βασιλεὺς τῶν Βανδάλων.

Ἀλλ' ὁ φαντασιωδέστερος τῶν ἡγεμόνων εἶνε ὁ μέγας δούξ τοῦ Μέλεμβουργ-Στρέλιτς, ὅστις εἶνε συγχρόνως στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ

πρωσικῷ στρατῷ, λοχαγὸς τοῦ οὐγγρικοῦ πεζικοῦ, καὶ ἐπὶ τέλους διδάκτωρ τῆς νομικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξωνίας.

Ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχουσι πολλὰ βιβλικά ἐταιρεία, ὧν ἔργον εἶνε νὰ διανέμωσι δωρεὰν ὀρησκευτικὰ καὶ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὸν λαὸν βιβλία. Ὅπως δὲ σῶμεν εἰς τοὺς συνδρομητὰς ἡμῶν ἰδέαν τινὰ τῆς πληθούς τῶν δωρουμένων βιβλίων, σημειοῦμεν ὅτι μία τῶν ἐν λόγῳ ἐταιριῶν, ἡ καλουμένη «Ἀμερικανικὴ Βιβλικὴ Ἐταιρεία», διένειμε δωρεὰν ἐν ἔτει 1879 1,134,438 Γραφάς.

Ἐσχάτως ἐνηργήθη ἐν Chester (ἐν Ἀγγλίᾳ) ἡ δημοσία πώλησις τῶν ὠραίων κυνῶν τοῦ λοχαγοῦ Parke Yates, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν δούξ τοῦ Portland ἡγόρασε τὸν Rook ἀντὶ 600 λιρῶν στερλινῶν (15,750 φράγκων), ὁ κ. Senerie ἡγόρασε τὸν Sir Amyas ἀντὶ 270 λιρῶν (7,087 φρ.) καὶ ἄλλοι ἡγόρασαν τοὺς λοιποὺς κύνας ἀντὶ 150, 100 καὶ 80 λιρῶν. Οὐδεὶς δ' ἐκ τῶν πωληθέντων κυνῶν ἡγοράσθη εἰς κατωτέραν τιμὴν τῶν 80 λιρῶν στερλινῶν (2,000 φρ.).

Κατὰ τὸ 1845 ὑπελογίζοντο εἰς 16,943 χιλιόμετρα αἱ καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, κατὰ τὸ 1850 εἰς 38,004, κατὰ τὸ 1855 εἰς 66,785, κατὰ τὸ 1860 εἰς 106,820, κατὰ τὸ 1865 εἰς 143,876, κατὰ τὸ 1870 εἰς 209,658, κατὰ τὸ 1875 εἰς 296,187 καὶ κατὰ τὸ 1876 εἰς 313,542.

ὑπάρχουσιν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τρεῖς γραμμαὶ σιδηροδρόμων ἐναερίων, ὁσονούπω δὲ περατοῦται καὶ τετάρτη. Ἡ ἀπόπειρα τοιούτων σιδηροδρόμων ἔγεινε κατὰ πρῶτον ἐν ἔτει 1868. Τὸ κατόρθωμα κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε μετριώτατον, καὶ ὁ σιδηροδρόμος δὲν ἐξετάθη τότε εἰμὴ ἐπὶ ἡμισυ μόνον μίλιον, καὶ τοῦτο χάριν δοκιμῆς. Ἀλλὰ τὸ 1872 διωργανίσθη ἐπὶ τούτῳ ἰδίᾳ ἐταιρεία, καὶ ἐκτοτε ἡ πρώτη ἐκείνη ἰδέα ἔκαμε ταχείας καὶ μεγάλας προόδους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ σιδηροδρόμοι οὗτοι κατασκευάσθησαν κατὰ τὸν ἀμερικανικὸν τρόπον· ἦτοι πολὺ εὐρεῖς, ἀλλὰ περὶ τὸ 1878 αἱ ὁδοὶ τῶν σιδηροδρομικῶν τμημάτων ἔγειναν διπλαῖ, ὥστε λόγῳ στερεότητος οὐδὲν, ὡς φαίνεται, ἐλλείπει πλέον.

Ἄλλως δύναται τις νὰ κρίνῃ περὶ τούτου ἐκ τῆς δαπάνης, ἣν ἀπήτησεν ἡ κατασκευὴ 5 ¹/₂ μιλίων τοιούτου σιδηροδρόμου, καὶ ἥτις ἀνέρχεται εἰς 5,820,000 φράγκα κατὰ χιλιόμετρον. Κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη, τὸ κατὰ χιλιόμετρον μῆκος τῶν σιδηροδρόμων τούτων ἐδεκαπλασιάσθη σχεδόν, ἐκτείνονται δ' οὗτοι σήμερον εἰς τέσσαρας τῶν κυριωτέρων εἰσόδων, καὶ εἰς πολὺς ἄλλας ὁδοὺς τῆς πόλεως. Τὸ δὲ κεφάλαιον τὸ ἀφιερωθὲν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας ἀναβαίνει εἰς 215 ἑκατομμύρια φράγκων.

Ἀπὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου μέχρι 1 Ἀπριλίου 1879 εἰς μόνον τῶν σιδηροδρόμων τούτων μετέφρασε 14

ἐκατομμύρια ἐπιδατῶν. Αἱ ἀτμάμαζαι ἀναχωροῦσι κατὰ πᾶν πέμπτον ἢ ἕκτον λεπτὸν, σύγκειται δ' ἐκάστη συστοιχία ἐκ τεσσάρων ἀτμάμαζων ἀμερικανικῶν, ἥτοι λίαν μεγάλων, τὸ τίμημα εἶναι 50 λεπτά, ἐκτὸς δύο πρωϊνῶν καὶ δύο ἑσπερινῶν ὥρων, καθ' ἃς χάριν τῆς ἐργατικῆς τάξεως, ἡ τιμὴ εἶναι ἡλαττωμένη κατὰ τὸ ἥμισυ. Μὲ 25 λοιπὸν λεπτά δύναται τις νὰ διατρέχῃ ἑναερίως ἐντὸς κομφοτάτου ὁχήματος 10—15 χιλιομέτρα.

Εἰς 150 ἐκατομμύρια περίπου συμποσούνται τὰ χάρτινα περιλαίμια, ὅσα κατασκευάζονται ἐτησίως ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Δύο ἐργοστάσια κατασκευάζουσιν αὐτὰ μόνον 200,000 περιλαίμια χάρτινα καθ' ἐκάστην.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1822, οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν πολιορκούμενοι Τοῦρκοι ἤρχισαν τὰ πάνδεινα νὰ ὑποφέρωσιν. «Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ κοράσια, γράφει ὁ Δ. Σουρμελής ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ αὐτοῦ τῶν Ἀθηνῶν», ἀσυνήθιστα εἰς ἐργασίας χειρῶν κοπῶδεις, ἐταλαιπωροῦντο εἰς τὴν στροφὴν τοῦ χειρομύλου ἀδιακόπως ὥστε στρέφουσαι τὸν χειρόμυλον, ἐτραγῶδουν μετὰ πόνου ψυχῆς τὴν ὥδην ταύτην, ἴδιον αὐτῶν ἔργον».

Κακομοίρες ἦ Ἀθηναῖς ἢ καλομαθημέναις Τραπεζοῦσι τὸν χειρόμυλον καὶ κλαίουσι ἢ καῦμέναις. Ἀφῆκαν βρύσας μὲ νερὰ, δένδρα μὲ πορτοκάλια. Κ' ἐμβῆκαν σὺν ῥημόκαστρον, καὶ τρώγουσι τὰ λιθάρια. Τάχα νὰ ζήσω νὰ ταῖδ' ἃ τὰ πράσινα μπαρλίκια. Νέλλθουν νὰ πολεμήσουνε, νὰ βγάλουν τὰ φαράκια, Βρὲ Ἰσραὴλ ἐλπίζομεν νὰ ἔλθουν ἢ πασάδες. Καὶ νὰ κτυπήσουν τὰ σπαθία νὰ κόψουν τοὺς βαγιάδες.

Ἡ ἐν Παρισίοις Ἱατρικὴ Ἀκαδημία ἐγνωστοποίησεν ὅτι διατίθενται δις χίλια φράγκα «εἴτε ὡς ἀμοιβὴ ὑπομνημάτων περὶ τῆς θνησιμότητος τῶν νεογνῶν, εἴτε πρὸς τύπωσιν τῶν βραβευθέντων ὑπομνημάτων». Ἐκ τούτου ἀφορμὴν λαβὼν ὁ ἱατρὸς Βροσάρδος (Dr Brochard), ὁ ἀκάματος ὑπέρμαχος τῶν παιδίων, ἀναμνησθεὶς ἐν τῇ ἐφημερίδι Ἡ νεαρὰ μήτηρ, ὅτι καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς ἐχορήγησεν εἰς τὸν Βοτανικὸν Κήπον διακοσίας χιλιάδας φράγκων πρὸς ἀνεωτέραν καὶ ὅσον οἶόν τε εὐπρεπεστέραν συντήρησιν τῶν ἐν τῷ κήπῳ τούτῳ συντηρουμένων κροκοδείλων, χελωνῶν, κροταλιῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἐρπετῶν. Ὁ φιλόανθρωπος οὗτος ἱατρὸς ἀποφαίνεται ὅτι ἡ τύχη τῶν ἐρπετῶν τούτων εἶναι βεβαίως ἀξία πάσης μερίμνης, ἀλλὰ διατείνεται λίαν δικαίως ὅτι τῆς αὐτῆς τοῦλάχιστον μερίμνης ἄξια εἶναι καὶ τὰ νεογνά. Πολλὰ ἴσως ἀπαιτεῖ, διότι τὸ «Μέγαρον τῶν Ὀφειῶν», ὡς τὸ περιγράφει ὁ συντάκτης τῆς Νεαρᾶς μητρὸς, εἶναι κατοικία πολυτελεστάτη, ἣν μετὰ ζηλοτύπου βλέμματος θὰ ἔβλεπον πολλοὶ μητέρες, εὐχόμεναι ἵνα κατῶκουν ἐν αὐτῷ τὰ φίλτατά των. Ἰὸ μέγαρον τοῦτο ἔχει ἄφθονον καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὸ φῶς καὶ θερ-

μοκρασίαν εὐκραεστάτην, ὑπάρχει δὲ καὶ βλάστησις τροπικῶν φυτῶν, ἵνα βλέποντες αὐτὴν οἱ κροκοδείλοι διασκεδάζωσι τὴν καταλαμβάνουσιν αὐτοὺς νοσταλγίαν, ὅσας ἐνθυμῶνται τὰς γενεθλίους ὄχθας. Καὶ οὐ μόνον τὰ πάντα ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν ὄφειων εἶναι ἀνετώτατα, ἀλλὰ καὶ κομψότατα καὶ πολυτελέστατα.

Πολλὰ φεῦ! ἔτη θὰ παρέλθωσι πρὶν ἢ ἴδωμεν τὰ δύσμοιρα παιδία ἀπολαμβάνοντα τὴν αὐτὴν προστασίαν καὶ περιποίησιν, ἥτις παρέχεται ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις εἰς τινὰς τάξεις ζώων.

Καὶ δὲν πταίει μόνη ἡ κυβέρνησις, πταίει καὶ τὸ κοινόν, ἄτ' ἐλάχιστα μεριμνῶν περὶ τοῦ ζητήματος τῶν νεογνῶν. Διότι, ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τῆς ὑψηλῆς λεγομένης περιωπῆς καθ' ἐκάστην ἀφανιζόμενοι χάριν τῶν ἱππῶν, οὐδένα ὁμῶς εἶδομεν μέχρι τοῦ νῦν ἀφανιζόμενον χάριν τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης τῶν μικρῶν παιδίων!

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

[Βοήθεια τοῖς πνιγμένοις]

Κακίστη εἶναι ἡ παρὰ τῷ λαῷ συνήθεια τοῦ κρεμᾶν ἀπὸ τῶν ποδῶν τοὺς ἐν τῷ ὕδατι πνιγέντας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ δῆθεν νὰ ἐμέσῃ τὸ καταποθὲν ὕδωρ, ὅπερ θεωροῦσιν αἰτίαν τοῦ θανάτου. Οὐχὶ τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις τῆς εἰσόδου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος εἰς τοὺς πνεύμονας εἶναι αἰτία τοῦ θανάτου. Ἐπομένως πρωτίστη φροντίς ἔστω ἡ ὁσον τάχος εἰσαγωγή ἀέρος εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ ἡ ἐπάνοδος τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῶν σφυγμῶν διὰ παντὸς μέσου.

Θέτομεν λοιπὸν τὸν πνιγέντα ὀριζοντεῖως εἰς τὸ ὑπαιθρον ἢ εἰς δωμάτιον μὲ θύρας καὶ παράθυρα ἀνοικτά, ἃν ᾖ ἐνδεδωμένος, χαλαροῦμεν τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ. ἐρεθίζομεν τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, θώρακα, κοιλίαν, ἄκρα, τρίβοντες αὐτὰ ἰσχυρῶς διὰ μαλλίνων ὑφασμάτων καὶ ἄλλων ἢ ὕδατος τῆς Κολωνίας κτλ. Μερίστην βοήθειαν παρέχει ἡ τεχνητὴ ἀναπνοή, ἥτις γίνεται οὕτω· τὴν παλάμην τῆς χειρὸς θέτομεν ὑπὸ τὸ προκάρδιον, κατὰ τὴν στομαχικὴν χώραν, καὶ πιέζομεν ἰσχυρῶς πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἀμέσως ἀπομακρύνομεν τὴν χεῖρα, ἵνα εὐρυνοῖται ὁ θώραξ καὶ ἀπορροφήσῃ οὕτω ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, ὅστις εἰσδύει εἰς τὸν πνεύμονα· ἡ πρᾶξις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται συχνάκις, δεκάκις καὶ πλέον κατὰ πᾶν ἐξηκοστὸν τῆς ὥρας. Τελειότερον γίνεται ἡ τεχνητὴ ἀναπνοή, ἃν μετὰ πάσαν πίεσιν τῆς χειρὸς κατὰ τὸ προκάρδιον ἐμφυσᾶται διὰ τοῦ στόματος ἀήρ εἰς τὸ στόμα τοῦ νεκροφανοῦς. Ὁ ἡλεκτρισμὸς εἶναι ὡσαύτως μέσον λυσιτελεστάτον, οὗτινος ὁμῶς ἡ χρῆσις ἀνήκει εἰς μόνον ἐπιστήτονα ἱατρὸν, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ὁποίου δέον νὰ προστρέξωμεν πρωτίτως.

?